Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ЕРА, 21 декабрь, 1978 шу. ● № 152 (5972). ● Мах 2 кепиг.

ХАЛКЪА IАЬДАЛА КОТАЛО

1979 шера полномочей ха чакхйоал нйсаалагIа хержача СССР Лакхехьарча Совета. Цунца дийза СССР Конституцега хьежжа СССР Лакхехьарча Совета Президиумо халкъа Iаьдала лакхехьарча органе аргIанара хоржамаш 1979 шера 4 марте де аьнна оттадаьд.

СССР Лакхехьарча Совете хоржамаш делга массазза а хиннад советски халкъа вахаре боккха лоархIам бола гIулакх. Чакхъяккха езача кампане лоархIам кхы а чIоагIагIа айлу хоржамаш СССР керда Конституци тIанйцачул тIехьагIа хьалххара деш хиларах а. Цунна кийчо еш беш бола берргга болх чакхбоаккхаргба СССР Лакхехьарча Совете хоржамаш дарах дукха ха йоацаш тIанйцача Законо ма-яххара.

1974 шера хоржамаш даьчул тIехьагIарча хана коммунизм хьалъеча дерригача доакъошка доккхий толамаш даьхад вай. Низ болашагIа хиннай цун экономически потенциал, айденнад дунен халкъашта юкъера цун сий. Цу юкъагIа Коммунистически парте кулгал а деш толаме чакхъяьккхай нйслагIа пятилетка, КПСС XXV съезда решенеш вахаре чакхйоахаш белгталара хIамаш карагIдийннад. ИттлагIча пятилетка кхаь шера дикка шер а яьй, керда а яьхай производственни фондаш, дукхагIа хиннай къаман доход. Мехка хьалъяьй 700 совгIа йоккха промышленни предприяти, промышленни продукци дукхагIа хьаю. 1978 шера юрта боахаме къахьегараша 235 млн. тонн ялат даьккхад — мехка лаьтта леладе доладелча денз эгтара боккхагIбола хьувкъам. Боахам лелабеча доккхагIа толамаш дахаро торо хилийтар советски наьха вахара хьал тоадара тIадерзадаь дуккха гIулакхаш чакхдаха. Цхьан дешаца аьлча, йоахар КПСС ЦК ноябрьски (1978 ш.) Пленуме новкъоста Л. И. Брежнева, йизза бокъо я вай, иттлагIча пятилетка кхаь шера мохк экономически социальнон дегIабара дерригача лостамашка дикка дIахьалха бахаб ала. Ленински парте кулгал а деш пачхаьалкхел, боахам, социально-культурни гIирсаш хьалдеча дерригача доакъошка вай мехка карагIдийнна хIамаш айхха дувзаденна да СССР Лакхехьарча Совета балхаца. СССР Лакхехьарча Совета сессешка, массазарча комиссешка, Президиума заседанешка хан-ханнахьа дийцад мехка чурчеи дунеи халкъашта юкъерчеи вахара лоархIамегIа дола дешаш. Дикка айеннай Лакхехьарча Совето советски законаш, мехка кхыча лакхехьарча органий решенеш вахаре чакхъяхара, министерствай, шийна отчет телача кхыча органий балха лоаттабеча тIахьожама эффективность.

Бокъонца йола халкъа орган хиларах тарра СССР Лакхехьара Совет вIашагIйолл хоржамаш дара массане а юкърча бокъон ларда тIа. Цо советски общества ерригача классаштеи социальни доакъоштеи торо лу цига шоай викалаш хилийта. ХIанзарча Лакхехьарча Советерча депутатех кхоалагIа дола дакъа — болхлой, 18 процент — колхозхой ба. 31 процентал дукхагIа кхалнах ба. Советски парламенте доагIаш дола дакъа кхоач кагирхошка: депутатех пхелагIа дакъа гаргга 30 шерага кхоачаш ха яьнна ба. Кагирхоех парте чIоагIа йоакхо яр хьагуш да кердача Конституце тIа мехка Лакхехьарча Совета депутатий хила еза ха 21 шерага кхоачаеш лохъяь хиларца а. Цхьатарра бокъо йолча 15 суверении пачхаьалкхенах — советски социалистически республикех вIашагIкхийтта союзни пачхаьалкхе я СССР. Цхьайолча союзни республикашта юкъейоагIа автономни республикаш, автономни областаш, автономни округаш.

СССР Конституце тIа ма-аллара, СССР Лакхехьара Совет цхьатарра бокъо йолча шин палатах — Союза Советахи Къамий Советахи латташ я, цхьатарра депутаташ а болаш. СССР Конституце тIа оттадаь да Союза Совет цхьатарра нах бахача хоржамий округашка гIолла хоржилга, хIаьта Къамий Совет — ерригача союзни республикаша цхьатарра викалаш харжарца — 32 депутат хIаране, автономни республикаша — 11 депутат, автономни областаша — 5 депутат, автономни округаша — цхьа депутат, цига баха нах мелла бале а. Цунга хьежжа Нохч-ГIалгIай АССР, хьалха а санна, Союза Совете 3 депутат, Къамий Совете 11 депутат хоржаргва. Цул совгIа вай республика РСФСР-а чуйоагIаш хиларца, цо Дагестански АССР-цеи Астрахански областацеи цхьана дакъа лоацаргда СССР Лакхехьарча Совета Къамий Совете шоай союзни республикагара — Российски Федерацегара юкъара депутат хоржача. Хоржамий округий цIераши номераши кепайоазон тIа араяьха я. Хоржамаш массазза а хила а хиннад, хIанз а да лоархIаме политически кампани. Хоржамашка кийчо ярои уж чакхдахарои партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацешкара, къахьегача коллективашкара, ерригача общественностагара дIадехаргда боккха организационни болх чакхбаккхар.

Законага хьежжа СССР Лакхехьарча Совете хоржамаш делга Iалашду общественни организацей, къахьегача коллективайи воински доакъошка еча тIема гIулакхе барий собранейн викалех вIашагIъехкача хоржамий комиссеша. Вай республике ерригача хоржамий комиссешка харжа веза 7 эзар гаргга саг. Халкъа депутатий Советий городскойн районнийн исполнительни комитеташа дикка уйла тIаяхийта къоастаде деза хоржамий участкаш вIашагIйохкара дош. Законо хIанз ма-яххара, харжархой дукхалгеи кIезигалгеи хьежжа вIашагIъехк уж. Иштта йоакхо е еза хIара хоржамий участок участкови хоржамий комиссеша лерттIа болх бергбола а кхадж тасса аьттув хургбола а хьалаш долча цIеношка яхкара.

Хоржамий кампане боккхача лоархIама хан-юкъ хургья СССР Лакхехьарча Совета депутаталла кандидаташ оттабеш яр.

Хоржамех долча кердача Законо, белгалдир дукха ха йоацаш хиннача СССР Лакхехьарча Совета Президиума заседане новкъоста Л. И. Брежнева, Iалашду хIара кандидатах доахка гIулакхаш шерра, паргIатеи корта болаши дувцилга, уж дувцара ханаш йIаьхъю. Закона цу положенеех дуккагIа пайда эца беза халкъо хоржаргбола болхлой класса, колхозни ахархой, интеллигенце сий долашагIа, хьакъ долашагIа бола, халкъа, коммунизма гIулакха чIоаггIа мутIахьа бола, депутата доккхий декхараш толамеи сийленцеи кхоачашде могаргдола викалаш хьахоржача а оттабеча а.

СССР Лакхехьарча Совете хоржамаш дара кийчо еш къахьегача коллективашкеи нах бахача моттигашкеи шерра боаржабе беза агитационно-массови болх. Партийни организацеш юха хьежа а хьежа чIоагIъе еза агитколлективаш, Iалашде деза хIара агитпункте СССР Конституци, СССР Лакхехьарча Совете хоржамаш дара Закон, Коммунистически партеи Советски пачхаьалкхени чурчеи арахьарчеи политика дешаш харжархошта дIадовзийтилга. Доверенни бараша, агитатораша харжархошта дIайовзийта езаргья депутаталла кандидаташ болчар биографеш, цар производственнии общественно-политически болх.

СССР Лакхехьарча Совете хоржамаш делга дукха къамаш дахача вай Даьхен халкъаша массазза а белгалду доккха цIей санна. Царга кийчдаларо берригача советски наьха творчески низи политически хьинари айду. Къахьегача коллективашка яржаш латт СССР Лакхехьарча Совете деча хоржамашта даха ма-доаггIара накъадахара йола яхь. Айденнача цу творчески хьинарах биззагIа пайда эца беза 1978 шера плани, тIанйца социалистически декхараши, КПСС ЦК ноябрьски (1978 ш.) Пленума соцам тIа, цу пленуме новкъоста Л. И. Брежнева къамаьл деш иттлагIча пятилетка диълагIча шера оттадаь декхараши толаме кхоачашдара.

КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела, Советски Союза Маршала, шозза Советски Союза Турпала новкъост БРЕЖНЕВ Леонид Ильича Ленина ордени «Дошо седкъа» яха кхоалагIа медали яларах дола

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указ

Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIема шерашкеи тIом сецачул тIехьагIарча ханеи Советски Союза экономически оборонии низ чIоагIбара даькъе Коммунистически партенеи Советски пачхаьалкхеннеи хьалхашка тIехдаьнна доккхий хIамаш карагIдувларах, машар бахьан долаш лоаттабеча къовсаме цIаккха а лаьгI ца долийташ къахьегарахи ваьча денца дувзаденнеи **Ленина** орден а **«Дошо Седкъа» яха кхоалагIа** медаль а лойла КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела, Советски Союза Маршала, шозза Советски Союза Турпала новкъост **БРЕЖНЕВ Леонид Ильича.**

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела хьалхара заместитель В. КУЗНЕЦОВ.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1978 ш. 19 декабрь.

ЛоархIаме мул баьккхаб

ПРОДУКЦИ МАЬХАЛА ЯККХАРА ИТТЛАГIЧА ПЯТИЛЕТКА КХАЬ ШЕРА ПЛАН РЕСПУБЛИКА ПРОМЫШЛЕННОСТО КХОАЧАШЪЯЬЙ

КПСС XXV съезден цул тIехьагIарча КПСС ЦК Пленумийн решенеш кхоачаш а еш, 1978 шера план ханал хьалха кхоачашъяран юкъарча производства эффективность лакхъяран социалистически яхь йоаржаьча республика промышленни предприятей коллективаша вIаштIехьдалийтад продукци маьхала яккхара иттлагIча пятилетка кхаь шера план ханал хьалха кхоачашъелга.

1978 шу чакхдалалехьа планагIа лаьрхIачул совгIа маьхала йоакххаргья 45 миллион совгIча сома маьха продукци.

Кхаь шера программа ханал хьалха кхоачашъяьй Ленина орден лелаеча «Грознефть», «Севкавнефтегазпереработка», «Промавтоматика» НПО, шурий промышленноста, швейни производственни объединене коллективаша, «Электроприбор», ГI. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент», «Трансмаш», «Пищемаш», ацетонови заводий, хьун боахама, ялата продуктай управлене, чхьагIараконьячни комбината, маькха комбината, «Дружба» яхача картонажни фабрика, кхы а дуккхача предприятей коллективаша.

Республикерча заводашкеи фабрикашкеи кийч а яь практически чакхйоахаш я арахеца продукци дукхагIа а хулийташ, иттлагIча пятилетка кхоалагIча шера из дегIаахара боарами темпаши лакхъелга Iалашдара йола мероприятеш.

ОПЫТА ГАНЗ

Л. И. БРЕЖНЕВА «ЦЕЛИНА» ЯХА КНИЖКА ДУВЦАШ ХИННАЧА ПАРТИЙНИ АКТИВА СОБРАНЕРА

Хьалха хоам бань ма-хиллара, укх деношка областнойн Грозненски городскойн партийни организацей актива собрани хилар.

Долаш да кIоаргга дегчу дийша ца Iеш, хьай ханах доккхал дайташ а дола книжкаш. Алхха из тайпа уйла чуйосс «Целина» яха Леонид Ильич Брежнева книжка дешаш. Из арадалар — вай парте, мехка, дерригача советски халкъа вахаре доккха общественно - политически хIама. ЦIаьхха хинна хIама дацар укх деношка КПСС обкоме хиннача областнойн Грозненски городскойн партийни организацей актива собране дакъа лаьцараша «Целина» вахара, къахьегама, къовсама партийни учебник, коммунизм хьалъечара хаьдда дола декхараш кхоачашдеча доккха гIулакх дерг-дола произведени я аьнна мах бар.

Леонид Ильича керда книжка — «ЗIамига лаьтта», «Юхадийндалар» яхачар дIахо додар да. «Целина» дешаш вай кIоаргга кхетаду из бакъдола сага документ хинна, халкъа карагIъяьнна къахьегама турпалал йийца ца Iеш, партийни опыта йоккха ганз а я, аьлар ший доклада тIа КПСС обкома хьалхарча секретара А. В. Власова. Из да коммунисто коммунистех дувца книжка, эпопее дакъа лоацаш хинначун тешал хинна ца Iеш, цуи стратего хьалхарча целинникех, решени тIаэцача хана партийни майралах, боккхача организаторски политически балхах дола дувцар. Дувцарен еча уйлайн хIара оагIув — хьакъал, чIоагIа логика, кIоарга теоретически обобщенеш, практически выводаш. Уж ханна йола выводаш яц, хIана аьлча целина — из ялат хьал мишта кхеде, нахаца болх мишта бе беза хьехаш йола школа а я.

Целинни эпопеяс чIоагIа тешавеш бакъдир вай дерригача халкъий дохаргдоаца доттагIали цхьоагIон. Ялаташ дукхагIа дахара актуальни экономически декхар лоацдача хана кхоачашде аьнна парте бань тIахьехам цхьа барт болаш хьал а лаьца, вошал долча ерригача республикаша хьинаре дакъа лаьцар Казахстана целинни лаьтташ карадерзадеча.

Берригача мехкаца цхьана целина караерзаеча хьинаре дакъа лаьцар вай республика къахьегамхоша а, аьлар дIахо нов. Власова. Хьалхарча бетташка а тIехьа комсомольски путевкаегIа пхи бIаь зIамига саги йоIи дахар целинни лаьтташ оахача. ХIара шера Нохч - ГIалгIайчен эзараш викалаш ихар гаьнарча краяшка ялаташ чуэца. 1956 — 1957 шерашка 3500 къоначa грозненцаша Кокчетавски, Кустанайски, Оренбургски областий лаьтта леладерашта гIо дир целинни ялат чуэцача. Грозненски заводаша дукхача целинни совхозашта ахийтар оборудовани, материалаш, инструмент. Нохч - ГIалгIайчен бIаьш болча викалашта елар «Целинни лаьтташ карадерзадарах» яха медалаш. Уж бар целинни ялат бахьан лоаттабаьча къовсаме йоккха

(Йистедоалар 2-ча оагIо тIа).

«ТIехьабусараш боацаш бе болх» яхача девизагIа къахьегаш итташ болхлой ба Грозненски «Трансмаш» заводе. Царех цаI ва тракторни прицепаш вIашагIъехка слесарь-сборщик Хасбулатов Хаваж. Хадданза социалистически яхье хьалха а латташ, дог гIоздоаха къахьегама толамаш доахаш ва из. Овсаре къахьегарах кхоачамбаь Iеш вац из. Ше кийчъеча продукцена юкъе цхьаккха тайпа брак нийсъялийтац цо.

СУРТА ТIА: слесарь-сборщик Х. Хасбулатов.

Е. МАЛОВА сурт.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМЕ

19 декабре Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума аргIанара заседани хилар. Цига дийцар СССР Лакхехьарча Совете хоржамаш дара кийчо ярца ювзаенна йолча организационнии массово-политически мероприятей хьакъехьа, бахача наха интернациональнии атеистически кхетам луш Сунженски района халкъа депутатий Советаша беча балха хьакъехьа, депутатий инициативеи хьинари айдеш халкъа депутатий Шелковской районнии юртийн (станичин) Советий исполнительни комитетий балха практика хьакъехьа дола дешаш.

Дийцача дерригача дешаех соцамаш тIанйцад.

Лакхехьарча Совета Президиумо иштта тIанйцар «Къахьегама ветеран» яха медаль къахьегамхошта ялара «Материнская слава» яха ордени «Медаль материнства» яха медали дукха бераш даьча поаношта ялара дола Указаш.

Шера тIеххьарча деношка

Пятилетка кхоалагIча шера чIоагIа къахьийгад республика хьайбаш леладераша пачхаьалкхен планаши тIаийца социалистически декхараши кхоачашдеш. Цо торо хилийтай 16 декабрь тIакхоачача хана фуаши тхан дохкара план кхоачашъе а шурий план кхоачашъяра гаргга кхоачае а.

Толаме чакхдоаккхаш боахк пятилетка кхоалагIа шу Грозненски, Надтеречни, Наурски, Шелковской, кхыча цхьайолча районий хьайбаш леладераш. Республике хьалхагIа шоашта оттаяь дулх дIадалара задани кхоачашъяьй Ножай-Юртовски района боахамаша; шура йохкара задани — Грозненски, Шелковской, Веденски, кхы а цхьайолча районаша.

Хьайбаш дика Iангара дахара, царгара йоаккха продукци алсамъяккхара, кердача шера планаш хьалхарча деношке денз кхоачашъе торо лургйола хьалаш вIаштIехьдахара оарцагIъяха еза хIанз хьайбай хIара боахамера торонаш.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета иттлагIа сесси

Селхан Грозне КПСС обкома политически дешара ЦIагIа хилар ялхазлагIа хержача Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета иттлагIа сесси.

Сессе дакъа лаьцараша КПСС ЦК Генеральни секретарага, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателга, Советски Союза Маршалга, Советски Союза шозза Турпалга новкъостага Леонид Ильич Брежневга из ваьча денца дувзаденнеи Ленина ордени кхоалагIа «Дошо седкъеи» баларцеи даькъала вувцаш телеграмма яхьийтар.

Сессе дувца оттадаьдар е дешаш:

1. 1979 шера Нохч-ГIалгIай АССР экономически социальнии дегIайоалаяра Пачхаьалкхен планахи 1978 шера Нохч-ГIалгIай АССР экономически социальнии дегIайоалаяра Пачхаьалкхен план кхоачашъяра леламахи.

2. 1979 шерарча Нохч-ГIалгIай АССР Пачхаьалкхен бюджетахи 1977 шерара Нохч-ГIалгIай АССР Пачхаьалкхен бюджет кхоачашъярахи.

3. Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Указаш чIоагIдар.

1979 шера Нохч-ГIалгIай АССР экономически социальнии дегIайоалаяра Пачхаьалкхен планахи 1978 шера Нохч-ГIалгIай АССР экономически социальнии дегIайоалаяра Пачхаьалкхен план кхоачашъяра леламахи доклад йир республика Госплана председатела депутата **Е. В. Брыксина.**

1979 шерарча Нохч-ГIалгIай АССР Пачхаьалкхен бюджетахи 1977 шерара Нохч-ГIалгIай АССР Пачхаьалкхен бюджет кхоачашъярахи доклад йир республика финансай министра депутата **А. И. Иванова.**

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета массазарча планово-бюджетнии кхыча отраслевой комиссейи комиссе содоклад еш къамаьл дир планово-бюджетни комиссе председатела депутата **М. Ш. Баматгиреева.**

Сессе яьча докладахи содокладахи къамаьлаш дир депутаташа:

А. Д. Кагерманова — КПСС Урус-Мартановски райкома хьалхарча секретара, Н. Г. Рыженкова — «Красный молот» завода котельщиций бригадира, М. А. Мамаева — Респотребсоюза правлене председатела, П. Г. Кащеева — КПСС Малгобекски горкома хьалхарча секретара, М. Башаева — Нохч-ГIалгIай цементни завода экскаватора машиниста, Ю. Л. Расторгуева — М. Д. Миллионщикова цIерагIча Къахьегама ЦIеча Байракха орден лелаеча Грозненски мехкдаьтта института ректора, А. И. Воронкина — КПСС Грозненски райкома хьалхарча секретара, Т. М. Дидигова — Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета председатела заместитела, В. А. Сорокина — «Грознефть» производственни объединене директора, Р. И. Крючкова — Къилбаседа-Кавказски магистральни мехкдаьттапроводий управлене техника, Л. П. Ясинецкаяс — Сунженски района ЦIеча Эскара цIерагIча колхоза председатела.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретара депутата Н. Я. Правенькe яьча докладагIа сессе чIоагIдир хьалха дIаяхача сессенеи укх сессенеи юкъерча хана тIанйца хинна Лакхехьарча Совета Президиума Указаш.

Дийцача дешаех сессе тIанйцар доагтIаш дола законаши соцамаши.

Сессех йола отчети цига тIанйца законаши соцамаши кепатохаргда.

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕ ДЕЧА ХОРЖАМАШТА ЙОЛЧА ЦЕНТРАЛЬНИ ХОРЖАМИЙ КОМИССЕНА ЮКЪЕБАХИЙТА ВИКАЛАШ ОТТАБАР

ИттазлагIа хоржача СССР Лакхехьарча Совете деча хоржамашта йолча Центральни хоржамий комиссена юкъебахийта викалаш оттабелга мехка чакхдаьннад 19 декабре.

«Мехкдаьтта ТIой» яхача форда чу буруь тохара балхий управлене болхлоша, инженерно-технически балхахоша, гIулакххоша Центральни хоржамий комиссена юкъевахийта оттаваьв бурувдетта мастер, Социалистически Къахьегама Турпал И. С. Гусейнов.

Ленинградски городской коммунистически организацегара Центральни хоржамий комиссена юкъевахийта оттаваьв КПСС Ленинградски горкома хьалхара секретарь Ю. Ф. Соловьев.

Оренбургски областа Первомайски района Степан Разина цIерагIча колхоза къахьегамхой юкъарча собране Центральни хоржамий комиссена юкъевахийта оттаваьв цу боахама механизатор парте воаца П. Ф. Рютин.

Эскара, авиацена, флота гIо деча ший лоIамеча Ерригсоюзни общества (ДОСААФ) ЦК Президиума заседани хилар. Центральни хоржамий комиссена юкъевахийта викал ваьв Советски Эскарен ТIема-Форда Флотен Керттерча политически управлене начальник, Советски Союза Турпал А. А. Епишев.

«Киргизавтомаш» яхача завода коллектива юкъарча собране Центральни хоржамий комиссена юкъевахийта оттаваьв слесарь-инструментальщик Социалистически Къахьегама Турпал Н. Алымбеков.

Доазол дехьарча мехкашца леладеча доттагIалеи культурни бувзамеи советски обществай Союза президиума шеррача заседане Центральни хоржамий комиссена юкъеяхийта викал яьй ССОД президиума председатель З. М. Круглова.

Иркутски области Усть-Кутски района № 288 йолча гIишлой-монтажни поезда болхлой, инженерно-технически балхахой, гIулакххой собране Центральни хоржамий комиссена юкъевахийта оттаваьв крана машинист парте воаца А. Н. Загородний.

Мински областной коммунистически организацегара Центральни хоржамий комиссена юкъевахийта оттаваьв парте Мински обкома хьалхара секретарь В. А. Микулич.

Центральни хоржамий комиссена юкъевахийта викал оттавара хетаяь собрани хилар Казахски ССР Кокчетавски областа Рузаевски района «Валихановский» совхозе. Комиссена юкъевахийта оттаваьв совхоза директор К. Н. Нугманов.

Узбекистана Кагирхой Ленински Коммунистически Союзагара Центральни хоржамий комиссена юкъевахийта оттаваьв республика ЛКСМ ЦК хьалхара секретарь Э. Г. Гафуржанов.

«Эстония» яхача операи балетеи Пачхаьалкхен академически театра коллективо Центральни хоржамий комиссена юкъе ший викалалла яхийта оттаяьй балета солистка СССР халкъа артистка парте йоаца Т. А. Телп.

Армянски ССР профессиональни союзашкара Центральни хоржамий комиссена юкъевахийта оттаваьв Армянски профсоюзий республикански совета председатель Л. Г. Саакян.

Гаджиева цIерагIча Махачкалински машинашъеча завода коллектива собране СССР Лакхехьарча Совете хоржамаш дара йолча Центральни хоржамий комиссена юкъевахийта оттаваьв слесарь Советски Союза Турпал Я. М. Сулейманов.

(ТАСС).

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА КЪАМИЙ СОВЕТЕ ХОРЖАМАШ ДАРА ЙОЛЧА КОМИССЕ СОСТАВА ЮКЪЕБАХИЙТА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР-гара ВИКАЛАШ УВТТАБЕ БОЛАБЕННАБ

20 декабре республике дIадоладаьд СССР Лакхехьарча Совета Къамий Совете хоржамаш дара йолча хоржамий комиссе состава юкъебахийта Нохч-ГIалгIай АССР-гара викалаш увттабара собранеш е.

Старогрозненски буруь тохара балхий управлене болхлоша, инженерно-технически балхахоша, гIулакххоша хоржамий комиссе вахийта оттаваьв цу контора бурувдеттар Бураков Алексей Иванович.

Наурски района Ленина цIерагIча колхоза колхозхой юкъарча собране комиссе состава юкъеяхийта оттаяьй колхозхо Горина Мария Васильевна.

Малгобекски буруь тохара балхий управлене бурувдетарий собране комиссена юкъевахийта оттаваьв буровой мастер Кортоев Iусмана Iийса.

Яздархой Союзагара комиссена юкъеяхийта лаьрхIад Нохч-ГIалгIай яздархой Союза правлене председатель Ахматова Раиса Солтмурадовна.

СССР Лакхехьарча Совета Къамий Совете хоржамаш дара йолча комиссе состава юкъебахийта Нохч-ГIалгIай АССР-гара викалаш увттабеш йола коллективай собранеш еш я республика кхыча моттигашка а.

ОПЫТА ГАНЗ

(Ниседоалар. Доладур 1-ча оагlо тlа).

патриотизм гойтача эзараш болча комсомольцашта, демобилизованни бlухошта, вузийн техникумийн студенташта, профтехучилищай дешархошта юкъе.

КПСС ЦК июльски (1978 ш.) Пленума решенеша ма-яххара, парте областной комитето декхар оттадаьд 1979-чен 1980-чен шерашка доаккхаш дола ялат 600 эзар тоннага кхачийта, хиш дехка лаьтта шерде, наловн дуга дукхагlа гулде, гектара тlара доаккха ялат 25 центнер хилийта, шеко а йоацаш шекара свеклаш, баьцадаараш, кхыйола культураш дукхагlа йоахилга lалашде. Уж мулаш толаме даха вайна гlо дергда «Целина» тlа селла чlоагlа тешавеши массе оагlорахьареи хьагойтача парте планаш кхочашъяра лоаттабаьча къовсама йоккхача опыто.

Шийн книжка тlа Леонид Ильича чlоагlа теркам тlабохийт ленински къамий политика чакхъяхара, йоах докладчика. «бlаь метта планета» а хинча дlаэттача целина тlарча тайп-тайпарча къамех болча наха юкъера доттагlали вlаши дувцар кхетаделгеи къаьгга хьагучадувлаш хилара. Цо гlо дир кхыча къамий культурай ганзаш шийна хьачуэцаш хинна казахски культура йlаьхегlа яра. Леонид Ильича боккхача безамца дагалувц, масала, халкъ шийн гома чу а ца хьерчаш, цхьан метте а ца латташ шийн творчество эрсийн кхычен халкъашта карагlдаьннаращца йlаьхегlа е lомадеш хинна яздархо Абай. Шийн гома чухьарча моллагlча а къаман культурана дукха эшам хул, дов цун юкъарча адамлен хьисап. Уж чlоагlа нийсеи кlоарген выводаши положенеши боккха вахара лоархlам болаш я вай республикана а.

Докладчика а къамаьлаш даьраша а белгалдир новкъоста Л. И. Брежнева дагалувцараша тайп-тайпарча хьалашка партийно-политически болх бара тешавеш дола масалаш телга. Царца я цун эффективность дlахо айяра стилах, формаехи методехи, средстваех а лостамех а йола кlоарга уйлаш. Книжка кадраш кийчъю идейно-политически хьехам балара, коммунизм-хьалъяра хlанз этта декхараш кхоачашдара даькъерча нийсача програмаца.

Леонид Ильича дуккхаза а белгалду, боахами культурен хьалъяра толаме кулгалде йиш яц массаза а нахаца вlашагlкхеташ, царца дагавала ховш хилча мара, яхаш. Цу хьакъехьа теркам тlабодаш да Федор Трофимович Моргуна, цу хана «Толбухинский» целинни совхоза директора, хlанз парте Полтавски обкома секретара деш дола тешал: «1954 — 1955 шерашка тхона касткаста фега гора совхозера совхозе ухаш йола Леонид Ильича самолет. Казахстана Компарте ЦК секретарь дуккхача боахамашка а хулар, хlаьта дукхагlча боахамий директораш юхь тlара а бовзар, цар тайпан цlераш а ховра. Из ахаро тхона чlоагlа гlо дора...».

«Бакъда «кабинетера» кулгалдар тоъам бац, белгалду «Целина» автора ше, хадданза халкъаца вlашагlкхеташ, моттигашка дlаухаш, шийн бlаргашца толамаш а увтташ йола халонаш а бlаргагуш, хlаьта эшаш хуле, сихха юкъегlорташ хила веза. Цхьаккха а каьхат, къамаьл нахаца вlашагlкхетара, вахар довзара метта дlаоттаргдац».

«Целина» яхача книжко вайна, партийни болхлошта, хьех нахацара бувзам цахаддаш чlоагlбара йоакхо е езилга, дагадохийт къахьегамхой замечанешен предложенешен яхачунга сихха хьажа везилга, цар хьашташи дlадехараши чlоагlача безамца кхоачашде дезилга, бюрократизманен, формализманен, нах теркал ца беш хилара духьала хьдда къовсам лоаттабе безилга.

Партийни организацей практически балха актуальни лоархlам болаш я оттаяь планаш леррагlа кхоачашъянза яргъяц, уж кхоачашъеча хана чlоагlа воацаш, шек волаш хила йиш яц, местничествацеи иждивенчествацеи машар боацаш къовсам лоаттабе беза, доши гlулакхи цаI хила деза аьнна йола дагалувцаращцара указанеш.

Цунца дувзаденна партийни актива собране белгалдир, вай хlанз а промышленносте, юрта боахаме, культура дегlайоалаеча проблемаш кlезига йоацилга. Еррига уйла тlаяхийта еза долаш дола кхоачамбоацараш дlадахара, хlара предприяте, колхозо, совхозо, хlара болхлочо планаши декхараши кхоачашделга lалашде деза. ЦК ноябрьски Пленуме цlенхаштта уйла тlаякхийтар юрта боахама продукци ца йойтара, кlезигагlа йойташ потребителага из дlакхачийтара дешашта. Ялат, коартол, баьцадаараш хlанз а дукха дов. Цудухьа уж йоврца лоаттабеча къовсамах корта болаш, самокритично дувца деза партийни собранешка, халкъа депутатий Советий сессешка.

Эффективности дикали бахьан лоаттабу къовсам ханна йола кампани а йоацаш, парте кхоаненга лаьца никъ ба, аьлар доклад чакхйоаккхаш нов. Власова. Из вай экономически социальнийн дегlадахкара керттера гlулакх да. «Целина» яхача книжко вайна хьех деррига даь даьннад яхаш сатийна а ца дагlаш долаш дола кхоачамбоацараш хьдда дlадаха, КПСС XXV-ча исторически съезда наькъагlа чlоагlеи тешшамеи дlахьалхашкахьа аха дезилга, дукха езача вай Даьхен экономически обороннин низ воаш ца кходеш къахьегарца чlоагlбе безилга.

Цул тlехьагlа актива собране дакъа лаьцараша къамаьлаш дир. Цар белгалдир целинни эпопея йолча хана lоаяьча а «Целина» тlа вlашагlтехача а йlаьхийча опытах шоаш пайда эцаргболга.

— Леонид Ильича книжка оагlош тlара керттердар да партен халкъои хlама хьакхоллаш беш бола болх, царна юкъера хадаргбоаца бувзам, — аьлар КПСС Шелковской райкома хьалхарча секретара В. Г. Табацковас. Партийно-политически болх — дерригача толамий лард. Цун маlан да, книжка тlа белгалдеш ма-хиллара, lалаьмате дукха нах кхотабар, болх бара хьаддача программаца уж кийчбар, де лерхlар царна дика дlадовзийтар. Цох латт парте хlара денна беш бола кхетама болх. Сезонахи кампанейщинахи из лелабелга ловш дац. Бакъдар аьлча, вай воаш а lемадац, е коммунисташ а lомабаьбац кхетама болх хадданза, хlара денна бе. Цхьа масал доаладергда аз. Районе укх шера ялат чуийцар 12 дийнахьа. Цул хьалха дика идеологически кийчо яьяр. Ялат чу мел эцача хана лакхача боарам тlа лаьттар из. Хlаьта кlи-марс чанхбаьлча лаьгlбелар. Цу хьакъехьа ишта аьлар «Коминтерн» колхоза агитатора нов. Агафоночкинас: «Нагахьа санна колхозхошца, механизаторашца, хьайбаш леладерашца ялат чуийцача хана санна вай болх боре, вай гlулакхаш дуккха а дикагlа леларгдар».

Тха района къахьегамхоша чlоагlа уйла тlаяхийта деш «Целина». Цо lомаву шийгара а кхычаргара а доацар дукхагlа хьадеха, lомаву массанахьа а корта а болаш гlулакх леладе, сатийна воацаш, гlулакх тесса ца леладеш, даьсса хабар ца дувцаш хила.

— Къахьегамхошта коммунистически кхетам балара Леонид Ильич Брежнева керда произведени боккха лоархlам болаш йолга кхета а деш, — аьлар КПСС Старопромысловски райкома хьалхарча секретара С. М. Магомадова, — парте районни комитето, юххьанцарча партийни организацеша чакхдоах «Целина» ерригача къахьегача коллективашка, нах бахача моттигашка, партийнин комсомольскин дешара дерригача доакъошка дувцилга а lомаделга а. Ноябрь чакхбоалаш йир идеологически актива районни собрани, рекомендацеш кийчйир. Хlанз виъ эзар гаргга пропагандист, лектор, политинформатор, агитатор ва районе бахача наха новкъоста Л. И. Брежнева башха-дикача произведене положенеши выводаши дlайовзийташ. Хьалха араяьннача «Зlамига лаьтта», «Юхадийдалар» яхача произведенеша санна, цо партийни организацешта дика гlо ду эффективности балха дикали айяра. Районо 12 декабре кхоачашйир пятилетка кхаь шера план. Шера планал совгlа маьхала йоаккхаргья кхо миллион сома маьха промышленни продукци.

«Электроинструмент» завода слесара А. Котиева собране трибуна тlара дийцар, берригача советски наха санна, Назрановски района къахьегамхоша а Леонид Ильича керда книжка арадалар чlоагlа дегаш айденна тlанийца хиларах. Тхоах дуккха бараш целинни эпопее дакъа лоацаш хиннаб, из бlаргаяйнай. Тахан тха заводе болх беш ба гаьнарча шовзткъе иттлагlча шерашка целинни ялат бахьан лоаттабаьча къовсаме дакъа лоацаш хинна нах. Завода цехашка, бригадашка, участкашка укх деношка дlахьош да «Целина» ешилга. Книжко наха хьех долаш долча кхоачамбоацаращца къовсам мишта лоаттабе беза, боахам тесса лелабарца, дисциплина телхаярца, дlаяхача замах юхедисача зенерча хlамащца къовсам мишта лоаттабе беза, хьаьнала къахьега lомаву. Заводе 484 коммунистически къахьегама ударник ва. Белгалбе безам ба социалистически яхье доккхагlа хьонхамаш даьхараш. Уж ба сборщикий бригадир Л. Берилло, прессовщица Л. Дахкильгова, автоматчик Р. Гизатулин, токарий бригадир М. Муталиев, кхы дуккхабараш. Цар цlерагlа, завода ерригача коллектива цlерагlа дег тlара ала безам ба са, советски наха ерригача прогрессивни адамленна беркат дахьаш, лаьтта машар оттабар духьа беча боккхача балха тlа кхы а керда толамаш даха кайила Леонид Ильич Брежнева.

Шийн хана Казахстане целинникашта дарба деш хиннача яздархочо М. Сулаева аьлар, Л. И. Брежнева керда книжка довзар шийна дог айдеш йола событи хиннилга, дуккхадараш дагадохийталга.

— Сона сайна байнаб Казахстане хьанхараш, — дагалувц М. Сулаева. — Мел елакъежаш яр цар юхьмараж, мел айденна дар догl Мел гlаддаха дар цар бlаргаш! Е йlовхалца а е шелалца а шекбоаккхалацар цар лоlам. Хlанз а дагадоагlа: шелали музыкеи, лаь тlара халхараш, кулгахйоахкоргаш а йовхкаш дийтта тlоараш! Вайна бера хана денз даьша а даьдаьша а хьийхад, ялат лоархlаш хила, цунга берката символага, сага къахьегамеи эхьеи синтезага санна хьежа яхаш. Хlаьта мел чlоагlа гlадбаха, дог айденна хьежар керда баха баьхнараш хьалхарча целинни ялатага! Из ялатал а доккхагlа хlама дар. Догдоахийла кхоачаш хилар, халкъа карагlдаьначун корта, цун турпалча къахьегама йнзза йола итог, маьлха совгlат дар из. Хlаьта «Целина» яхача шийн башха-дикача книжка тlа Леонид Ильича из къаьгган дог тешадеши хьа а хьокх. Собране дакъа лоацараша чlоагlа уйла тlаяхийта ладувгlар дог тохадолийташи дег чу дужаши долча Дудуркаева Каметай, «Горяченсточненский» совхоза цlи хезача комбайнера къамаьлага.

— Ялат кхедеча сай берригача дезалца цхьана дийшад аз «Целина», — яхаш дувц кхалсаго. — Дешаш яггlаще а, бlаргашта хьалхашка хьаувттар доазув доаца целинни аренаш, цар тlа гlолла, массехк километр вlаши гаьна а йолаш, йолха трактораш. Дог тохалу уж аренаш дагаехача, 1974 шера сай воlаца ялат чуэца целинни лаьтташ тlа яха хиннай со, бlаргабайра сона цхьан хана адам тlакхачанза илла мохк парте лоlамагlа эрга мишта баьннабар. Цудухьа цlенача дег тlара аргда аз: Леонид Ильича книжка сонен са къонгаштен кхы а дикагlа болх бара, лаьтта кхы а дукхагlа дезара бола хьаькъале, даь хьехам ба.

Партийни балха опыта ганзах, нах оарцагlбоахача доккхача документах санна дувцар цунах шоаш къамаьлаш деча хана ВЛКСМ обкома шоллагlча секретара С. Егоровеи облсовпрофа председатела О. С. Беляевеи.

Доклад йийца яьнначул тlехьагlа актива собране доакъошхоша массана цхьатарра раьза а волаш соцам тlанийцар нов. Л. И. Брежнева книжка тlарча положенешкеи выводашкеи хьежжа наха юкъе беш бола организационно-партийни партийно-политически болх дlахо эргабаьккха тоабара декхарий хьакъехьа. Партийни актива собране горкомий, райкомий, юххьанцарча партийни организацей лоархlамегlарча декхарех цаI лоархI КПСС ЦК Генеральни секретара керда произведени шерреи массе меттеи ювцилга, lомаелга, нах оарцагlбоахаши лостам лушн болча «Целинай» низах областной партийни организацена хьалхашка латта саготагlа дола боахама-политически декхараш кхоачашдара ма-могга дуккхагlа пайда эцилга.

ЛАТВИЙСКИ ССР. Лиепайски галантерейни комбината коллективо толаме чакхдоаккх пятилетка кхоалагlа шу. Пятилетка йолаелча денз заданел совгlа маьхала яьнкхай 175 миллион сома маьха продукци. Шоай торонаш лаьрхlа а лаьрхlа предприяте къахьегамхоша дош деннад декабрь бутт чакхбалалехьа кхы а 20 миллион сома маьха тайп-тайпара изделеш яла аьнна.

СУРТА ТlА: вязальни цехе.

У. ПАЖЕ сурт.
ТАСС фотохроника.

Областной партийни конференцена накъадолхаш

ТОЛАМА ТlЕХЬА—ТОЛАМ

Технологически транспорта Октябрьски управлене коллективо тlехкхоачашъяьй пятилетка хьалхарча шин шера план.

Кхоалагlча квартале управлене транспортникаша Ерригсоюзни социалистически яхье хьалхара моттиг лаьцар. Тlехкхоачашъяьй цхьайтта бетта план а.

Уж толамаш даьхад коллектива берригача членаша — автомобилий водителаша, трактористаша, ремонтникаша, хlаьта ишта инженерно-технически болхлоша тlагlертта къахьегар бахьан долаш. Планови заданеши тlанийца декхараши кхоачаш а тlехкхоачаш а даьд цар. Хlаьта а цу дуккхача наха юкъе ба шоай къахьегамца, производственни дисциплинаца кхычарел тlехлаттараш. Масала, царех я Л. П. Остриков, Н. П. Барабанов, В. П. Дзагуров керте латта водителий бригадаш.

Л. П. Острикова комсомольски бригадо БАМ-ерча Валерий Курочкин керте латтача комсомольско-кагирхой бригадаца Ленински комсомола XVIII-ча съезда сийна социалистически яхь а лаьца, из съезд хьаелла ди тlакхоачаш чакхъяьккхар пятилетка кхаь шера план. Хlаьта управлене ерригача коллективо из задани кхоачашъяьй 1 сентябрь тlакхоачаш.

Уж толамаш дахара бахьанаш да эггара хьалхарча аргlанна коллектива болх дикагlа вlаштlехьбаккхара управлене кулгалхоша, партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша хадданза теркам тlабохийташ, социалистически яхь шерра йоаржаеш, дикагlа йола опыт массанега дlакхачийта гlерташ хилар.

Коллектива беррига низ вlашагlа а тохаш, плани тlанийца декхараши кхоачашдара керда, дикагlйола формаши методаши лех управлене. Масала, царех цаI я управлене а цун филиалий а кулгалхой кlирагlа цкъа коллективаща вlашагlкхетар. Цига дувц балха тlа гучадаьнна кердадар, кхоачамбоацараш, транспортах дикагlа пайда эцаргбола, из кlезигагlа сеца латтаргйола хlамаш.

Ховш ма-дарра, управлене транспортникаш керттерча даькъе бурув деттача балхий Октябрьски управлене, «Октябрьнефть», «Сунжанефть» мехкдаьттеи гази йоаккхача управленей. «Грознефть» объединене СМУ болхлошта гlулакх деш ба. Шоаш бахьан долаш цу управленей болх ца сацийта, программа кхоачаш ца еш уж ца йита гlерт водителаш.

Кхы цхьаькха хlама а дар. Ремонтникаша цхьан сменагlа мара болх бацар. Из бахьан долаш еха саррахьа чухкаьча машин lуйрийна балха араяла йиш йоацаш юсар, тlаккха цу дийнахьа бергбола болх а банза юкъагlа бусар.

Цу хlаман уйла а яь, ремонтникий шоллагlа смена хьайир. Цо йиш хилийтар машинаш паркера дукхагlа балха арахеца. Хlаьта бийсана болх бергболча ремонтникашта мах боацаш даа хlама хилийтар.

Къахьегама хьалаш тоадеш укх тlеххьарча шерашка гаражашка хьаьй вай ханара автозаправкаш, автомойкаш, кийчдаьд болхлоша хlама дуа цlенош, хьалъеш латт машинаш сайца латтаргйола къаьстта моттиг.

Ишта чура торонаш а лехаш, уж производствана юкъейохийташ, царех пайда эцаш хиларо доккха новкъостал ду плани декхараши толамца кхоачашдара.

Пятилетка кхоалагlча шера задани кхоачашъяь яьннай. Хlанз, шоай торонашка а хьежа, управлене транспортникаша, Владимир Ильич Ленин ваь 110 шу дизара яха ма-йоагlара накъаяхара бурув деттача балхий Карабулакски управлене Ю. М. Мовлаева вышкомонтажни бригадо дlадоладаь гlулакх хьал а лаьца, доккхий декхараш тlанийцад — керттерча даькъе пхе шера план кхоачашъе, къахьегама овсарле 1 процент лакхъе, пятилетка заданел совгlа 158 эзар тонн мухь буривдеттарашкеи мехкдаьттадоахарашкеи кхачийта, 5 эзар сома пайда бергбола 15 рационализаторски предложени производствана юкъейоалае.

Уж декхараш шоаш толамца кхоачашдергхиларах бlубенна ба транспортникаш. Цунна дола тешал да цар шоай дош массаза а дизза кхоачашдеш хилар, цар боккха общественно-политически сакхетам хилар.

Ишта толамаш даьха, цу тайпара доккхий социалистически декхараш тlанийца накъаболх «Грознефть» объединене технологически транспорта Октябрьски управлене болхлой Нохч-Гlалгlай областной партийни конференцена.

Ю. ЮСУПОВ.

Яхь лелаерий толам

Пхиъ ферма я тха колхозе. Цар коллективашта юкъе шерра яьржай пятилетка кхоалагlча шера план ханал хьалха кхоачашъяра лаьрхlа социалистически яхь. Планагlа укх шера колхозо пачхаьхьалкхенга йохка езаш яр 3228 тонн шура. Из задани кхоачашъяьй цхьайтта бутт бузаш. Таханарча денга колхоза хьайбаш леладераша дlаенна шура 3384 тонн я — планал совгlа 156 тонн. Юккъера лаьрхlача дийнахьа 6 тоннага кхоачаш шура йохк оаха пачхаьхьалкхенга.

Хьайбаш леладерашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалхарча моттигашка я цхьоалагlеи шоллагlеи номераш йолча фермай коллективаш. Цхьоалагlча ферма болхлоша, шоай план дикка тlехкхоачаш а еш, Даьхенна дlаеннай 1133 тонн шура, хlаьта шоллагlча ферма хьайбаш леладераша — 1233 тонн.

Тlеххьарча хана къаьстта теркам тlабахийтаб оаха дlалуча шурий дикали хьоанали лакха лоаттаяра. Боккъонца бола къовсам боаржабаьб хьайбаш леладераша цу гlулакха, хlана аьлча кхийттаб хьалхагlа боахамо сортагlа йоацаш ехкача шурех дуккха зе хинилгах.

Цудухьа хlанз хlара ферме яхь яьржай шура цlенеи хьаьнеи хилийтара тlехьа. Дlабаьннача цхьайтта бетта № 1 йолча ферма коллективо дlаеннача 1133 тонн шурех 665,5 тонн цхьоалагlча сортахи 385 тонн шоллагlча сортахи я; № 2 йолча ферма коллективо дlаеннача 1233 тоннах 842,5 тонн — цхьоалагlчеи 286 тонн шоллагlчеи сортах я. Хlаьта колхозо дlаеннача ерригача шурех 66 процент цхьоалагlча сортах я. Ишта хьокхамаш хьалхагlа хиннадац продукце дикалга диллача.

Цlераш яха безам ба шоай социалистически декхараш ханал хьалха кхоачашдеш хьабоагlача хьайбаш леладерий. Уж хlара ферме а ба. Масала, дикагlбарех болхло я Сигарева Ирина. Цо шийн группера хlара lаттагара 2627 килограмм шура яьккхай цхьайтта бетта, шера планагlа 2250 килограмм йоагlача. Гуляева Ольгас 2696 килограмм яьккхай.

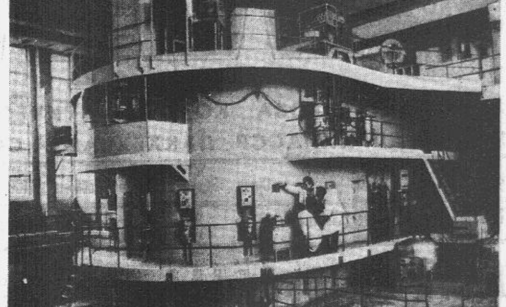
Шоллагlча фермера доахан шоай фунага а, хlаьта ишта шура яларга а дилла-ча кlезигагlа торонаш йолаш да. Цудухьа цига хlара lатта йилла план 1915 килограмм шура я. Цхьабакъда хьоггехьа а из план гаьнна тlехкхоачашъяь доиркаш кlезига бац. Ишта, Албастова Сижана 2623 килограмм шура яьккхай хlара lаттагара, Эльмурзаева Губана — 2628, Джабраилова Залпас — 2528 килограмм яьккхай. Цу тайпара бараш кхы а ба.

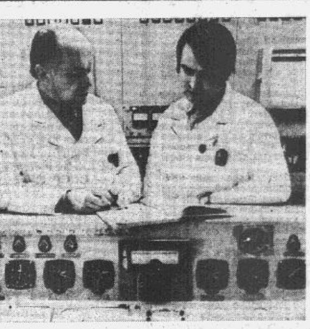
Доиркай къахьегама хьокхамех лоархlаме дакъа доалл доаханна lунал деча скотникий. Царех цаI ва шоллагlча фермера бежа lу Эльмурзаев Исмаlал. Цо гlулакх деча доахана группах хlара lатто цхьайтта бетта 2467 килограмм шура еннай.

Парте Центральни Комитета ноябрьски Пленумеи СССР Лакхехьарча Совета иттлагlча сессеи соцамаш дикагlа кхоачашдара а, пятилетка диълагlча шера доккхий къахьегама толамаш дахара а шоай низ кхобергбац тха хьайбаш леладераша.

В. ДУКАЕВ,
Сунженски района XIX партсъезда цlерагlча колхоза зоотехник.

22 декабре — энергетика Ди

Латвийски ССР lилмай Академе физика Института атомни реактор. Укхаза lилмахоша lомаю атомни электростанце пайданеча балха коэффициент лакхъяра торонаш.

СУРТАШ ТlА: 1). атомни реактор. 2). Управлене пульта юхе ва атомни реактора керттера инженер технически lилмай кандидат В. Гаварси (аьрдехьара вар) вокхагlйола инженер С. Дундунси.

А. АКИСАИ,
В. ЛИСИЦЫНЕИ сурташ.
ТАСС фотохроника.

МЕХКАРЧА ЭНЕРГЕТИКАШЦА ЦХЬАНА

1920 шера Советий VIII съездо ГОЭЛРО план тlаэцара сийна оттадаь энергетикий традиционни цlей да 22 декабре.

Парте XXV съезде тlанийцача 1976—1980 шерашка СССР халкъа боахам дегlаахара керттерча лостамаш тlа энергетика дегlаахара лоархlамегlарча декхарех лаьрхlад мехка цаI йола энергетически система хьаяра балхаш дlахо дахьар.

Хlанз укх сахьате СССР ЕЭС юкъе вlаши уллув балхаш деш я 93 энергосистемах 68, цу даькъе мехка Европейски даькъа тlара халкъа боахам электроэнергеца lалашъеш йола Къилбаседа Кавказа, Закавказья, Урала, Къилбаседен Казахстана, Малхбузен Сибарегlен районий электросистемаш а йолаш.

СССР ЕЭС вlаши уллув болх беш йолча электростанцей низал 168 миллион квт кхоачар 1978 шу доладеннача хана.

ЦаI йолча энергосистемера кхоачашду уллув болх беш йолча Болгаре Халкъа Республика, хlаьта, ишта Венгерски Халкъа Республика, ЧССР, ПНР, ГДР, Финлянде, Норвеге энергосистемашка электроэнергена экспорт елга а.

СССР ЕЭС энергетически низалий керттера дакъа (45 процент совгlа) низ бола энергоблокаш йолча йоккхийча йlовхала конденсационни электростанцеех латт. Царна юкъе я Къилбаседа Кавказера Ставропольскии Новочеркасскии ГРЭСаш.

ЕЭС низалашта юкъера гидроэлектростанцей удельни дозал 19 процентага кхоач. Электростанцей юкъарча низалашта юкъе теплофикационни агрегаташа лоаца дакъа 28 процент совгlа да.

СССР ЕЭС эксплуатаци еш я хlанз 440—1000 квт блокаш йола йоккхий атомни электростанцеш.

Дикка балхаш де лаьрхlад иттлагlча пятилетке ЕЭС керттерча сета низ совбаккхара. Царна юкъе я эггара хьалха 1978 шера Октябра цlей дездалехьа болх бе йолаялийта 750 кв йола Западноукраински — Альбертища (Венгрия), Закавказье — Къилбаседа Кавказ — Къулбехье яхача 500 кв йолча транзитни лине хьалхара участкаш болх бе йолаялийтар.

Йоккха энергетика дегlайоалаярца цхьана lалаьмате боккха болх бу вай мехка юрта боахам айбара. Юртбоахама процессашта электрификаци яро, хьайбаши коа тlара оалхазараши леладу индустриальни предприятеш хьалъяро, ирригацеи хица lалашбарои, юрташкарча къахьегамхой культурни дlадехараш лакхдаларо юрта боахам цахаддаш электроэнергеца lалашбара даькъера керда декхараш увттаду энергетикашта хьалхашка.

Мехка энергетикашца цхьан мугlаре а болаш болх Нохч-Гlалгlайчен энергетикаш.

Шерагара шерага дегlадоагlа республике электроэнергех пайда эцилга. Дегlадоагlа юрта боахам энергеца lалашбар. Духхьал 1978 шера болх бе йолайолийтаргья: 100 километр йlаьха 110-и 35-и кв напряжени йола линии 400 километр йlаьха 38 эзар кв трансформаторни низалаши.

Керда низалаш сов а доахаш, дlахо хьу республика энергетикаша электростанцешка дlадодача доагора удельни расходаш лохъяраи электрически сетешка йовш яр кlезигъяраи тlадерзадаь балхаш.

А. ПРИИМАК,
Грозэнерго РЭУ управляющи.

Тlадоагlача шера чотагlа

Грозненски района «Куларинский» совхоза коллектив айденнача хьинарца къахьегаш я укх шера. Цунга хьежжа да балха толамаш а. Масала, планагlа пачхаьхьалкхенна 220 тонн дулх дlадала дезаш хиннача, дlадениад 237 тонн, 4260 тонн шура дlаяла езача, цхьайтта бетта дlаеннай 4701 тонн. Хlаьта ялат дlадениад планал совгlа 2344 тонн, цу даькъе фуна лаьрхlа дика хьажкlаш — 540 тонн. Планагlа йохка лаьрхlараш 3 эзар тонн хиннача свеклаш дlаеннай 5500 тонн.

Парте Центральни Комитета июльски Пленума решенеш толаме кхоачашъяра социалистически яхь а йоаржаяь, 25 ноябре денз тlадоагlача шера чотах болх беш ба совхоза хьайбаш леладераш. Цу яхье хьалхарча моттигашка латт дикагlбола доиркаш Саитова Доккал, Усманова АсмаI, Джамбулатова Неби, Сурхаева Маслаат, кхыбараш. Хьайбай продукташ дукхагlа яхара доиркашта доккха новкъостал ду скотникаша Евлиев Хасболата, Дукуев Бихе, тракториста Алгериев Бисас.

Тlадоагlача шера хургболча хьувкъама лард кийчъеш, 2650 гектар зяьб аьхай совхоза механизатораша, ипатовций методагlа оахам ду отряд вlашагl а елла. Техниках лерттlа пайда эц. Хlанз, хьалххехьа оттаьча графикагlа тоаеш латт трактораш, тlехьаювза инвентарь, кхыйола техника.

Я. ЦУЕВ.

Шин боахамера ши сурт

«Ханал хьалхен динеи юртбоахама техника тоаяра тlахьехаш Наурски района механизатораша даь кхайкарал хьаллаьцар «Шалинский» совхоза мастерскерча ремонтникаша. Шоай хьалаш довза а довзаш, цар дош деннад ерриге трактораши тlехьаювза инвентари 20 февраль тlакхоачаш кийчон мугlаре дlаоттае. Цу деша даьй болаш хьабоагlа уж. Йиълагlча квартале тоае езача 12 трактора 8 тоаяь яьннай, хlаьта шиъ гарггарча деношка яргйолаш я.

— Декабрь бутт чакхбалалехьа план кхоачашъе а планал совгlа 3 трактор арахеца а торо я тхога, — йоах мастерске заведующе И. И. Рядченкос.

Айденнача хьинарца болх бу Къахьегама Цlеча Байракхеи Ленинеи ордений кавалера механизатора Абдуллаев Саламус. Из двигателаш тоаеш ва. Шийн опыт дlахьех цо къоначарна. Моториста говзал цо lомаяйтай къонача механизаторага К. Солтаевга.

Ишта овсаре къахьегачарех ба слесараш В. Алиев, А. Дудаев, токараш коммунисташ Ю. Федоров, Х. Эльмурзаев, М. Межидова, кузнец М. Теркибаев, кхыбараш.

Техника тоаяра эша хьалаш lалашдаьд совхоза кулгалхоша. Мастерске сапаргlатеи йlайхеи я, дукхагlйола къахьегама процессаш механизированни я, хlаьта ремонтни балхаш поточно-узловой методагlа кхоачашду.

Ишта тешал де йиш яц Ленина цlерагlча колхозе техника кийчъяра. Укхазара сурт цкъа дайначоа дицлургдоацаш да. Ремонтни балхаш тесса леладу колхозе. Мастерской кораштa кизга бlаргаш дахкац, алтамех хьа а йийнна, lоохкаенна яда цхьайола цаlараш. Мух лел цехашка гlолла. СалоIача юкъа цlеча уголоке вагlа йиш яц шийла йолаш.

Наурски района механизатораша даь кхайкарал хlанз а дийцадац ремонтникаша, трактораш тоаяра график оттаьяц. Цудухьа тамаш е йоагlаш дац укхаза цхьаккха трактор тоаяь ца хилар.

Хоттах, кхашнара хьалийтача йоархlех хlанз а цlенъянза я хьажкlаши сялоси хьокха комбайнаш.

— Араюкиъе латт сварочни агрегат, кузни, — йоах трактoриста М. Иразиева, — ремонтни балхаш мишта лел хьажа сагота волаш саг вац колхоза кулгалхоех. Ремонтникий балха хьалаща цар вlалла гlулакх а доацаш санна хет.

Хlаьта а колхоза керттера инженер С.-Х. Тимаев доггдилла вац. «Массехк ди даьлча юхадувла шо, шедар шиший метта этта хургда шоана», — йоах цо. Хlаьта мича хиннав-те керттера инженер хlанзалца, хlана даьдац кхоъ-биъ бутт хьалхагlа де дезар шийн ханнахьа?!

Механизаторий балхаца вlалла гlулакх долаш яц, нийсагlа аьлча, — цар балхага, хьалашка хьожаш яц колхоза профсоюзни комитета керте латта Ш. Данкаева а.

Мишта а маца а тоае лерхl колхозе юртбоахама техника?

А. БАРЗАНУКАЕВ,
«Коммунизма байракх» яхача районни газета отдела заведующи.

Иштта къахьегаш а дахаш а да тхо

ЦХЬА ДЕЗАЛ САННА

Нийсса ялх шу хьалха болх бе йолаелар города Аргуне пхийтта предприятенеи организаценеи гІулакхаш деш йола промышленни машиннаькъа транспорта предприяти. Шерагара шерага дукхагІа толамаш доах цо хьалхашка латта лоархІаме экономически декхараш кхоачашдеча.

Шоай яр санна йолча предприятешта юкъе яьржача социалистически яха юкъе а баха, цкъа яьккха Іийнабац аргунски машиннаькъахой совгІат доагІа моттиг. Шоай бахьанаш доацаш дац уж толамаш. Царех цаІ, нийсагІа аьлча, керттердар да, коллектива берригача членашта юкъе бартен доттагІали хилар. Уйлаши дагалаттарашн цхьатарра долаш къахьегаш ба укхаза вай мехка дахача тайп-тайпарча къамий викалаш. Хьинаре къахьегаш, социалистически яхье хьалха латта гІерташ ба укхаза дукхагІа бола болхлой. Цунца цхьана дикача новкъостий уйлаш йолаш, эшачоа вешийна санна гІо де кийча волаш ва хІаравар.

Хов цу коллективнана цхьана салаІа а. Хьаццаргда вай ер шу. Хиннаб коллектива членаш Каспийски форда тІа, цирке, иштта Арменен Грузеи истореца ювзаеннача моттигашка. Цу гІуланхаша кхы а чІоагІдаьд тха доттагІал, духовни боарам лакхбаьб — оаха яхаш дувц. ХІаьта къахьегаме шоай хьинаре яхь а лелаеш цар хьоцхам тел, къахьегама овсарле ди тІехьа лакхъю.

Транспортникий хьалхалаттача коллективашта юкъе я «Заводская» яхача станцера Васелина Андросовай смена. Цун пхе локомотиво гІулакхаш ду Аргуна промышленни предприятешта. Ше дика машинист хилар хьахьекхад Адиев Шамала. Цун цІи каст-каста йоах къахьегама яхье хьалхалаттараштa юкъе, цІаккха а авари ца еш, брак йоацаш бу болх. Техника йовзаш а езаш а ва. Укх шера Шамала яьккхай «Профессех дикагІвар» яха сийлен цІи. Дилла а цунца наькъа ух поездни составитель Александр Соколови машиниста гІонча Османов Саид-Мохьмади.

Кагий нах бокъонца бола болхлой а хиле дІаовтт укх коллективе. Масала, Османова болх бе бийзар составитель, поездашта ремонт ю слесарь волаш. ХІанз из хийцца дІаотталургва шийи напарника метта. Хозахета еннаяц цунна — «Професех дикагІвар» яха цІи.

Къаьстта хоастабе безаш ба хьинаре къахьегаш бола машиниста гІонча Денильханов Ризван, машинист Кречетов Виктор, поездаш вІашагІъехкар Маркиянов Виктор. Балха эффективности дикали лакхъяра лоаттабеча къовсаме дика толамаш даьхад цар. Цар хьаьнала къахьегам тернал ца беш бисац. Цар болх белгалбаьккхаб материально а морально а.

«Самашки» яха участок «Грознефть» управленена гІулакх деш я. Укхаза а хьахиннай барттайна, интернациональни коллектив.

Галина Богуто — йоккхагІа йола мастер. Институт йистеяьккхачул тІехьагІа хьожаль ера из укхаза балха. Цунна езаеннай моттиг, раьза я укхазарча дог цІенача, хьаша тІаэцаш болча наха. Укхаза корадаьд цунна шийи шоллагІа цІа.

Дуккхача хана денз болх беш ва укхаза машинист Миносянц Владимир. Бокъонца караерзаьй цо шийи професси. Барт болча коллектива член волча цо сагах лоч-къаяц шийи опыт, раьза а волаш дІайовзийт из новкъосташта.

Яхь лелаеш хилча, вІаши новкъостал де деза, тІехьавусаш цхьаккха а саг хургвоацаш. ХІаьта къахьегама яхьа лоархІам лакха лоархІаш ба аргунцаш. Хьалххе а оттадаьча хьалашка хьежжа да укхаза хьалхалаттараштa материальни а моральни а хоаставар. ЧІоагІа новкъостал ду ерригача машиннаькъа участкашка деча балхий итогаш хІара денна наха дІайовзийтача «Социалистически яхьа экрана». Укхаза теркалду баьча балха дукхал меттел, цун дикал а, цул совгІа болхлочун инициатива, хьинар, оборудованех пайда эцара эффективность, доагора кхомбар, кхыдараш.

Цхьа бахьан доацаш дац аргунски машиннаькъахой пятилетка кхоалагІча шера цхьайтта бетта планах дика лоархІабар. ПланагІа лаьрхІа хинначул совгІа дІа-юха дихьа халкъбоахама мовхьаш 160 эзар тонн совгІа да, мовхьаш тІадоттареи Іодахареи план 103 процент кхоачашъяьй. Геттара кІезигъяьй вагонаша болх ца беш латта ха.

Бежтоккхаме декхар латт хІанз «Промжелдортранса» коллективана хьалхашка — дІахо кхы а дуккхагІа толамаш дахар, пятилетка кхоалагІа шу хьинаре чакхдаккхар.

А. АХМАТОВ,
тха штате воаца корр.

КОМСОМОЛЬЦАШТА КЕРТЕ ЛАТТ

Балха гІулакхаш геттара дика да «Красный молот» завода комсомольций. Шоай тхьамада Анатолий Яковлевич Егорова тІахьехам барах къонача кадраша хьалхле лелаю балха тІа. Царна геттара дика хов комсомолец мишта саг хила веза.

Даьхенцара безам — эггара чІоагІагІа айденна хьинар, эггара боккхагІбола нравственноста бустам. Цу тайпарча уйланца къоастаду сага моральни сибат. Патриоташ хила йиш яц Даьхен хьашташ, халкъий кхелаш доллача хІамал езагІа йолаш бола нах мара.

Социалистически мехка патриота шийи дай-мохк тоабалийтар духьа тешамен хьинар ца кходеши къахьегаш хилча, болат, кІор, мехкдаьтта, ялат, боамби дукхагІа телаш хилча, цо из гІулакх социалистически Даьхенна даь Іац. шийи вежараштa а иштта берригача гаргарча наха а ду. Цо дизза кхоачашду дерригача мехкий къахьегамхоштa хьалхашкара шийи интернациональни декхар.

деррига дунен тІа коммунизм котъяргІйола ди гаргадоаладу.

Вай ха — массе меттерча патриотически боламий теш. Парте баь тІахьехам хьаллаьцар бІаьш эзараш болча кагийча нахех мехкарашеи; пачхаьалкхенна Іалаьмате боккхача лоархІамера керда гІирсаш хьалдеш боахи уж хІанз.

Лоацца аьлча, иштта, тІагІертта, хІара денна хьинаре, халкъа пайда баргболча моттиге беш болча балхах латт бокъонца йола патриотизм.

Іалаьмате чІоагІа сий долаш ва комсомольски тхьамада. Цо тІадилла моллагІа а гІулакх гІадбахе кхоачашду комсомольцаша. Комсомольцашта низ бола закон да Анатолий Яковлевича дош.

Укх завода коллективе даькхад цо селлара доккха шийи сий. Кепаеттача санна нийса оатхал хьаеча токарни гІулакхa тІа вар из укхаза болх беш.

Завода коллективо могаварах оттавир из комсомольцашта керте а.

Цун къахьегамо хайтар коллективана дикача гІулакхашта новкъостий дегаш ураоттаде ховш из волга.

Цун дезал город Грозне бах: нана — Егорова Надежда Алексеевна профтехобразоване инженер-экономист, заочно йистеяьккхай институт. Да — Егоров Яков Степанович — къаьнара коммунист, мехкдаьттахо, цунна тийнай дукха сийлен грамоташ, Ленински юбилейни медаль. Анатоле воша мехкдаьттахо волаш балха ва Ст. Шевченски управлене Новая Узень яхача. Балха тІа чІоагІа лоархІаш ва Виктор Яковлевич Егоров.

«Красный молот» завода комсомольцаша шоай тхьамадана дош деннад — иттлагІа пятилетка сийленца тІехкхоачашъе.

Къоначa специалистий керттера декхар — болх боарамагІа лелабари арахеца продукци тІехдика хилийтари.

В. КОРОВИН.

ОПЫТ ДІА-ЮХА ЭЦАР—ТОЛАМА ЛАРД

ХІанзарча Іилма-техническа прогресса гІо ду советски наьха къахьегама ю интернационализаци совъяккхара, республикай боахамашта юкъерча бувзамий эффективность лакхъяра. ЧІоагІа гІо ду цунна керда формаш юкъекхувлача социалистически яхьо а. Болхлой класса социально-политически хьинара шийи тайпарча форма хьисапе хьахиннача цо чулоац хІанз берригa къахьегамхой, хІаьта общество дегІаухачара цун лоархІам лакхбара чІоагІа гІо а ду.

ИттлагІча пятилетке яхьа шийи тайпара башхало я из тІа-тІа чІоагІагІа интернациональни форме ерзаш хилар, чулоацам а интернациональнегІа а хулаш. Интернациональни кхетама школа а хинна дІаэттай социалистически яхь вай республике а.

Сийлахь-боккхача Октябра кховзткъа шу дузаш къаьстта чІоагІа яьржар Нохч-ГІалгІайчен къахьегамхой вошал долча республикашцара социалистически яхь. ДегІа а ух, чІоагІ а лу Нохч-ГІалгІайчен Къилбаседа-ХІирийи Черсий-Балкхаройн АССР, Украински ССР Херсонски областацара традиционни доттагІий гІуллакхаш. Шерлуш латт Грозный, Нальчик, Орджоникидзе яхача городашта юкъера яхь. Ткъо шу совгІа ха я Грознеи Махачкаланеи юкъе социалистически яхь латтa. Шоайла яхье яьнна я Гудермеси Хасой-Юртеи районаш. 1977 шера йолаеннай Дагестански АССР Каспийск яхача городан Грознерча Старопромысловски районан юкъера яхь.

ТІа-тІа шерагІа яржаш латт отраслештеи отраслешта чухь предприятештеи юкъера социалистически яхь. «Грознефтехимзаводи» яхача объединене предприятеша яхь лелаю «Куйбышевнефтехимзаводы» объединене предприятешца, Малгобекски промыслово-геофизически база Грузински промыслово — геофизически экспедицеца: «Нефтегазпромавтоматика» яхача специальни проектно-конструкторски бюро Грозненски опытни заводо—Краснодарерчеи Киеверчеи шийх таррарча предприятешца, Грозненски «Электроприбор» заводен город Назранерча Ахриев ГІапура цІерагІча «Электроинструмент» заводен коллективаша Дагестански АССР «Дагэлектромашеи» коллективашца.

Традиционни а хинна дІаэттад Назрановски трикотажни фабрика болхлой Орджоникидзевски хІамаш тегача производственни объединенерча шоай коллегашцара доттагІлен бувзамаш. Шинна а коллективо вІаши яхь лелаю дикагІча производственни хьокхамашка кхачара, дІа а юха а делегацеш ухийт. хьалхалатта опыт вІаши йовзийт, вІаши гІо ду. Шерагара шу массаза доал чІоагІлу Нохч-ГІалгІайчен «Терек» яхачеи Къилбаседа-ХІирийчен «Казбек» яхачеи мебельни-дахчан хІамаш еча объединенешта юкъера бувзамаш.

1976 шу доладеннача хана «Октябра 40 шу» яхача совхозерча А. Кодзоев керте латтача комсомольско-кагирхой коллективо яхье йиийхар Къилбседа-ХІирийчен Пригородни района «Сельхозтехника» оалача ремонтни объединене шийх тарра йола коллектив, дикача доттагІий гІулакхаш латт «Электроинструмент» заводеи Къилбаседа-ХІирий республика автотракторни оборудоване заводеи, Назрановски трикотажни фабрикаи Орджоникидзевски «Прогресс» фабрикаи комсомольски организацешта юкъе.

Республика дуккхача предприятешкеи организацешкеи къахьегама вахте ийттаб къахьегамхой автономни республикай сийна. Иштта, 1976 шера 1 октябре «Автоспецоборудоване» яхача заводе къахьегама вахте эттар Дагестански АССР сийна. Завода коллективана къаьстта лоархІам болаш яр из

къахьегама вахта, хІана аьлча, Газ-51 яхача автомашина тормозной барабанаш, 40 тонн йола прессаш, тайп-тайпара подъемникаш санна йола цхьайола продукци Дагестански республикана кийчйора заводо.

Шерлуш йоагІа Нохч-ГІалгІай Республика, Дагестански, Черсий-Балкхарой, Къилбаседа-ХІирий АССР-ий, Украински ССР Херсонски областа юрта боахама къахьегамхоштa юкъера социалистически яхь. Из тІаерзаяь я общественни рузкъа алсамдаккхара, лаьттан хьайбайи продукци дІахо дегІайоалаяра.

Интернациональни кхетам балара школа а хинна дІаэттай Нохч-ГІалгІай АССР Назрановски Малгобекски районий Къилбаседа-ХІийрийчен Пригородни районацара социалистически яхь, цу районий къаьст-къаьстача предприятештеи производстве хьалхалаттараштеи юкъера къахьегама яхьаш. ЧІоагІлуш латт Наьсарен районерча «Октябра 40 шу» яхача совхоза Пригородни районерча Коста Хетагурова цІерагІча колхозацареи, плодоовощни совхозацареи. Къилбаседа-ХІиричеи «Россия» яхача совхоза коллектива Нохч-ГІалгІайчен Ассиновски баьцадаарий совхозацара, «Коминтерн» яхача колхоза Черсий-Балкхарой АССР «Красная Нива» колхозацара. XX партсъезда цІерагІча Сунженски районерча колхоза Къилбаседа-ХІирийчен «Къахьега лоаманхо» яхача колхозацара традиционни бувзамаш. Итт шу да Социалистически Къахьегама Турпалаша, Нохч-ГІалгІайчени Къилбаседа-ХІирийи Лакхехьарча Советий депутаташа Албогачиев АртагІаи Алагов Тимирбеи вІаши яхь лелаю. Коартолаш лелаеш ва уж шаккхе а. Хьалхарвар «Экажевский» совхоза механизированни звенона керте латт. шоллагІвар «Чермен» яхача колхоза бригада кулгалхо ва. «Яхье довлар — вІаши новкъостал дар» яхача девизагІа къахьегаш ба уж.

Социалистически яхьо новкъостал ду партийни советски органий, промышленни транспортни организацей, культуран просвещенеи учрежденей болх айхха бувза. Социалистически яхь толамца лелар дуккхача даькъе цун декхараш, де лерхІараш, итогаш яра порядок чу а лоацаш долча нийса оттадаьча яхьа хьалех тийша да. Пайдане опыт Іоаяьй яхье яьннача коллективий балхах хьахиннар вІаши нийсдара даькъе. Иштта, «Дагэлектромаш», Орджоникидзерча автотрактор завода, «Электроприбори» «Электроинструменти» яхача заводий коллективаша 1975 шера социалистически яхь лацарах договор деш оттадир социалистически декхараш кхоачашдара хІара квартале вІаши делегацеш а ухийташ тІахьожам лоатабелга.

Яхьах хьахиннараш вІаши нийсдар укх тайпара а леладу. Масала, «Красный молот», «Трансмаш», Аргунерча «Пищемаш» яхача заводийи Нальчикерча машзаводен коллективаш протоколаш тІа дІаязъю яхьа итогаш, яхье котъяьнна коллектив, из вІаштІехьйоаккхачара кхоачамбоацараш, опыт дІа-юха яларах йола предложенеш, кхыдараш белгал а доахаш. Яхьа итогаш хІара квартале а ах шу чакх даьлча а ю.

Интернациональни яхьа практико тІеххьарча шерашка оттаяьй хьалхалатта опыт йоаржаярен юкъеяхьарен тайп-тайпара формаши методаши. Хьалхалатта опыт дІа-юха ялара эггара эффективнегІа йола форма я яхье яьннача коллективай викалаш вІаши хьоашалгІа ахар. Грозне къахьегамхой делегацеш дуккхаза а ихай шоай доттагІий болча хьалхалатта опыт йовза. Шоай оагІорахьара хьатІа а ийяьй грозненцаша Махачкалерча, Орджоникидзерча, Нальчикерча, кхыча республикашкарча, краяшкарча, областашкарча шоаех тара йолча предприятей делегацеш, цар хьажа безам мел бола хІама бІарга а дойташ. Цо гІо ду производство эргаьккха тоаяра.

Вай деношка дикка шеръеннай, дукхагІа а эффективнегІа а хиннай къахьегамерча керда дІадоладаьрий, къахьегама хьалхалаттача приемийи методийи, техникенеи производства технологенеи карагІдийннарий хьакъехьара информаци вІаши ялара балха формаши средстваши. Масала, Нохч-ГІалгІай, Къилбаседа-ХІирий, Дагестански АССР коллективашта юкъера яхь мишта лел а цун итогаш а ханханнахьа ювц кепайоазон тІа, моттигерча телевиденен радион гІолла.

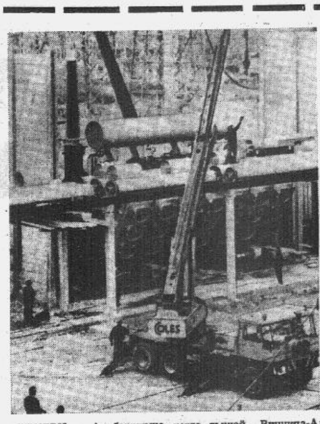
Дика тІаэц наха «ДоттагІал — обычай, вошал — закон», «ДоттагІал доллача хІамал а дезагІа да» яха телевиденеи радион передачаш, «Тхоай доттагІалах ираз оал оаха» яха радиофестивали «Телевизионни эстафетей». Хьалхалатта опыт толамца юкъейоалаярах Іалаьмате боккха пайда боал хІара вошал долча республикана, хІана аьлча, цун торо хул кхычарна хьогге а кораяь решенеш ца леха е хьалха кхычар даь хинна гІалаташ керда ца даха.

Вошал долча республикашта, краяшта, областашта, районашта, колхозашта, совхозашта юкъера социалистически яхь боккха лоархІам болаш я къахьсгамхоштa интернациональни кхетам балара. Хьалхалаттараштa тІехьакхе, тІехьабусараштa гІо де, иштта толамага кхача яхаш йолча социалистически яхьа девизо ше гІо даьд тайп-тайпарча къамий викалашта юкъера доттагІал, вІаши ду новкъостал шердара, лакхбаьб коллектива а хІара къахьегамхочун а гІулакхех бола бехктокхам. Опыт, технически информаци, производства эффективность лакхъяра «къайленаш» дег тІара вІаши йовзийташ хиларо шеко хила йиш йоацаш тешал ду вай мехкарча халкъашта юкъе вежарий гІулакхаш лелаш хилара, цІаьхка а цІаьхка а хьагойт цхьа пачхаьалкхе а яь уж вІашагІкхетар Іалаьмате боккхача лоархІаме хилар, КПСС XXV съезда решенеши иттлагІча пятилетка программеи кхоачашъяра даькъера царна юкъера декхараш белгал а доахаш.

ИттлагІа пятилетка ханал хьалха кхоачашъяра шерра яхь а йоаржаяь, Нохч-ГІалгІайчен къахьегамхоша барт болча российски дезала члено санна лоархІаме дакъа лоац КПСС XXV съездо хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдеча. Дикача хьокхамашца чакхдоах Нохч-ГІалгІайчен промышленноста болхлоша пятилетка кхоалагІа шу. Толамца лоархІабаьб уж 11 бетта йолча продукци маьхалъяккхареи дукхагІа йола изделеш арахецарен планех. Планал совгІа дІаяхийтай укх шера 12,6 миллион сома маьха продукци, хІаьта пятилетка йолаелча денз — 50 миллион сома маьха.

Коммунизма материально-технически база хьаеш латташ чІоагІлу мехка ерригача районашца Нохч-ГІалгІайчено леладу экономически гІулакхаш, алсамдоал коммунизм хьалъяра юкъарча гІулакха юкъе цо лоаца дакъа дегІаух республикашта юкъера социалистически яхь, цахаддаш дІа-юха тел предприятешен къаьст-къаьстача болхлошеи хьалхалатта опыт, чІоагІлу мехка предприятеша квалифицированни болхлой кадраш, къаьстта а керда халъеча предприятешта эшараш, кийчъеча вІаши ду новкъостал.

А. ЕРЕЩЕНКО,
Нохч - ГІалгІайчен историе, социологе, филологе Іилма-тохкама института Іилма балхахо, исторически Іилмай кандидат.

ВЕНГРИ. Альбертирше тІеххьарча хана даьккхача укх сурто дувц дунен халкъашта юкъерча электропередачай лини чакхйоаллача трансформаторни подстанци хьалъеш хиннача венгерски гІишлонхой хьинареча къахьегамах.

ХІанз ЛЭП-750, вежараштa долча социалистически мехкий «доттагІлен тІий», болх бе кийча да. ВІашагІхетта яьннай Винница-Альбертирша яхача трасса советскии венгерскии участкаш. Из Іалаьмате боккха низ бола лини болх бе йолаялийтаро торо хулийтаргья европейски социалистически мехкий вІашагІтехача «Мир» яхача энергосистемай доакъошхой долча мехкашка электроэнерги дІа-юха телилга шерде.

МТИ-ТАСС сурт.

АПН комментари

ОПЕК: ЛАКХЛУРГДИЙ-ТЕ МЕХКДАЬТТА МАЬХАШ

16 декабре Абу Дабе болх бе йолалургья мехкдаьттана экспорт еча мехкий Организаце (ОПЕК) аргІанара, 52-гІа конференци. Цун тІаэца еза шиъ лоархІаме решени — 1979-ча шерарча маьхий боарамахи экспорт еча коачача доагорах тела керттера средство йолча американски долларцара отношении.

Цунца дувзаденна дагадохийтаргда вай 1977 шера денз лелаш бола хІанзара мах 93 доллари 64 центи тоннах долаш хилар. Из лакхбе гІерташ хинна ОПЕК дукхагІа бола членаш де гІийтар чакхдаланзар. духьала латташ, кхы ца хуле а 1978 шу чакхдаллалца, фунагІа даь а, из ца хувца гІерташ хиннача организаце цхьаболча консервативни членаша духьале еш хиларах. Из дора инфляци во Іаткъари американски доллара курсаш лохъялари бахьан долаш цу шерашка мехкдаьтта фактически мах лохлуш латташехьа.

Из факт йолаш хилар харц а ца деш, ОПЕК консервативни членаша йоахар мах лакхбе йиш яц рынка конъюнктура аьттув боацаш хилар а, хІаьта из лакхбича малхбузен экономика геттара талхара кхерам болаш хилар а бахьан долаш. Цул совгІа, уж тешаш бар доллар шийх кхийттача лазарах, кастта дерзаргхиларах.

Бакъда, Къилбаседен форда, Мексика, Аляска дукха мехкдаьтта рынке кхачар бахьан долаш карара шу доладеннача хана дохкаш хинна мехкдаьтта дукхагІа хилар хоатташ хиннaчул. Аляскера мехкдаьтта американски рынке кхачарагІа коача доагор кІезигагІа ийде яьлар США кхыча мехкашкара. Рынке мехкдаьтта лохбаьча маьхах дохка доладир. ОПЕК дакъа лоацаш бола дукхбараш хьадоаккха мехкдаьтта кІезигде боларах ОПЕК 51-гІа конференци болх бе йолалуча хана (1978 шу июнь) башха хІама хиланзар.

Амма цул тІехьагІарча хана ситуаци хувцаеннай мах лакхбе гІертараштa аьттув болча тайпара. Хьадоаккха мехкдаьтта кІезигдарах а гІойле хилар. Эшаш дола мехкдаьтта юха а дукхагІа хилар дохкаш хиннaчул. Цу хана а доллара курс ше хиннача бесса лоха а яр цхьан метте латташ а яцар.

Из бахьан долаш ОПЕК дакъа лоацарий боарам боацаш дукха ахча довра. Малхбузен экономисташта хетачох, американски валюта курс лохъялар бахьан долаш духхьал карарача шера ОПЕК дайнар 20 миллиард доллар да. ХІаьта из-м духхьал мехкдаьтта дохкаш хула эшам ма бий. ОПЕК-ана-м кхы эшамаш а ма хулий — Малхбузен Европа мехкашкарен Японерен импорт еча кийчача изделейи деча гІулакхий маьхаш лакхдаларах хулараш. Саудовски непайоазоно лерхІ, укх шера гурахьа ноачача доагора фактически мах официальничул 40 процент лохагІа хиннаб аьнна, хІаьта алжирски экономисташа яьча расчетах из кхаь даькъех шиъ дакъа лохбеннаб.

Къаьстта Іаткъ из хІама хьатІайоагІа доходаш Арабийски ахгІайрен тІарча мехкдаьтта монархийчул дукха кІезигагІа а баха нах дикна дукхагІа а болча ОПЕК дакъа лоацарий гІулакхашта. Царех дукха барий капиталий дунен халкъашта юкъерча рынка ахчаш хьерчаде дийзар. ОПЕК аравийски члений мара ювлацар доходаш расходел дукха а тІех. Дуккхача даькъе шоай гІулакхаш иштта хилар бахьан долаш да Саудовски Арави, Арабски ВІашагІкхийтта Эмираташ, Катар санна долча маьхаш сов лакхдара духьалдолча мехкаша цу тайпара позицеш лувцара бахьанаш. Иштта теркал де дезаш да, США-с Саудовски Аравеген Иранаген цар мехкдаьтта маьхаш лакх ца дайта а ОПЕК американски долларца ювза а декхараш тІа ца нийцача герз дохкаш ца хилар. Бахьан доацаш дацар дукха ха йоаццаш Саудовски Араве дохкача мехкдаьттах расчеташ кхыча валютаца ше ерг ца хилар цІаьхка а бакъдар.

ХІанз дукха а халагІа да цунна мехкдаьтта маьхаш лакх ца долийташ лоаттаде гІерта. Абу Даби мехкдаьттаи Іалама ресурсийи министра Утейба цунца ювзаенна заявлени йир: «ХьатІайоагІача конференце мехкдаьтта маьхаш лакх ца делча даргдоацаш хет. Саудовски Аравенеи Арабски ВІашагІкхийттача Эмираташтеи геттара хала хургда цу конференце уж маьхаш хІанзарча боарама тІа дита дезаш хиларах кхыбараш тешабе. Цо яххар йоах мехкдаьттана экспорт еча Іарбий мехкий Организаце (ОАПЕК) генеральни секретара Али Аттига а: «ОАПЕК дика кхеташ я, мехкдаьтта маьхаш сов лоха хиларахи керда энергетически кризис ца хилийтара уж лакхде дезаш хиларахи».

Рубен АНДРЕАСЯН,
географически Іилмай кандидат.

Доазол дехьара

«ПаргІатача дунен» сибат

ИЗРАИЛЕРА УДАШ ЛАТТ

Шер шера хьатІаухарел дукхагІа хул Израилера дІауха нах. Нах уд хІанз тІемах, дискриминацех, расизмах. Уд. дезача лаьттара къаман цхьоагІо оалаш яр пропагандистски миф мара ца хиларах шоаш кхийттандаь. Уд. боахамаш а доккхаш, фуннагІа даь а декхарий боанга чура арабовла гІерташ. Цхьабакъда, малхбузехьарча пачхаьалкхенашкара низагІа юха кхувл уж моттигашкарча Іаьдалий гІонца «Израила йолча жугатий агентства» («Сохнут») е кхыча сионистски организацей агенташа.

Советски Союзе юхавенача 38 шу даьнача Конный Макса дийцар, Израиле вахача хана моттигерча Іаьдалаша цигара дІаваха бокъо лацар шийна яхаш. ТІаккха цо лаьрхІар туристски группаца водача хьисапе цу мехкара дІаваха. Гучадаьлар цу тайпара дІаваха а атта ца хилар: Венерча перевалочни пунктера эмигрант а цун хІамаш а Израиле хьарах, Иврита курсашка хьехарах, тийнна тайп-тайпара ссудаш, кхыдола «Сохнуто» дІатІа мел яздаь декхараш дІатакхарах йола справка хила езар. Конный Макс, шийга даьха деррига декхараш (из дукха ахча хилар) дІа а тенха, ворхІ дийнахьарча турах Итале вахар. Цхьабакъда, укхаза а, кхыча израильски туристашта санна, даим бІарг тІалоаттабора цунна туристаш ца бовдийтара декхар тІалатташ йолча «Ирчи» оалача сионистски организаце агенташа. Шийна тІехьа лийннача «Ирче» агентах тувлавала ца а мега, Конный Макса духхьал дІааьлар цунга ше ца валар духьа Израиле юхагІоргвоацилга». ТІаккха агента итальянски полицейскешка кхайкар. «Цар со, тІабеттабенна хьа а лаьца, кулгаш а дийхка, Израиле йода самолет йолча дІавитар, — йоах Конный Макса.

Цхьан хана СССР гражданин хиннача 53 шу даьнача Курт Виктора иштта дувц шийна тІаэттача халонех: «Иерусалиме дукха бетташ даьхар аз бе болх ца корабоагІаш. Моцалла ца вйла гІерташ синогогашта юхxе сагІа деха ховра со. Іалаьмате хала ахча вІашагІа а теха, ФРГ дІавахар со. Цхьабакъда, «Сохнута» агенташа административни порядкагІа цигара се хиннача юха вахийтар со.

Вадарах футтаройна, «Кфар Шауль» яхача иерусалимски психиатрически госпитале дІавелар со. Вахарах дог а ийкха. са-сайна теха вала велар со. ТІеххьара а ведда Греце вахар со. Амма Афине цІаьхка а «Сохнута бе вахар со, цар шозлагІа дІачувелар психиатрически госпитале. Соца оакхарий санна къиза бар. Ход-Гошарон яхача моттигерча нах боабаьча, наха низаш даьча наха. садисташта лаьрхІача «Ган-Мегед» оалача госпитале дІахьожавир со. Укхаза еттар сона, цергаш чуяьхар. ТІеххьара а цІаьхка аьттув баьлар вада. ДоттагІий болча ва со хІанз хьулавенна».

Израилера удаш дІаухараштa деча низий типични истори дийцар тІеххьарча ханналца «Нью-Йорке» эрсий меттала арадувлача «Новое русское слово» яхача эмигрантски газете болх беш хиннача эмигранта Леонидов Павела.

Биъ дезал — пхийтта саг: бархІ кхийна саг, ворхІ бер, шиъ цхьаццa шу даьнна а долаш, туристически паспортетІа билеташ а ийце, Израилера Майна-тІарча-Франкфурте болх. БархІ бутт хьалха СССР-ера дІаболхаш мебельни гарнитураш, холодильникаш, телевизораш, радиоприемникаш, проигрывателаш, къаьнара иконаш, дотув дихьад цу дезалаша, хІанз цар хьу тІакІал ехна хІамаши тІаювха хІамаши. Вож хІамаш Израиле йисай, цига дІаболхаш денна хиннача ахчанна дІаеннай ерригаш а. Шедар цІена лаьрхІа хиннад, кхыметтел венски аэропортера Австрерча перевалочни пункт чуйолча Шенау яхача замке дІабугача рейсови автобусех деннар а тІехьа. Цар чотах кхоабаш хиннадар замок лораеш дола Іалаьмате доккхий жІалеш а.

Уж дезалаш майна-тІарча-Франкфурте мишта тІанийцар дувц цига хиннача меІача нахах цхьанне:

«ХьатІайоалаю трап. Іодовл, вІаши йист а ца хулаш, долх, ладувгІ. Іхо дувц, амма дувц раьза а боацаш, эгІазлоца. Цхьабакъда, тхо кхераш дац тхо, — «паргІат» дунен тІара туристаш. Багаж хьатела болабелар: хьакхоач тхога хьоарчаяь хІамаш — гІайбаш, метта тІа тувса кисеш, юргІаш. Ткъаь итт совгІча полицейскеша го бу тхона: «Шо да туристаш? ТІа-кІал ехна хІамаш а, наькхах доахна бераш а долаш?» Дерригаш а цхьан цІалга чу а лаьхка хьанхайкадир. ФРГ де хІама дац шун, цхьа сахьати ах сахьати даьлча Израиле юха а дохийтаргда шо аьнна. «Тхога-м билетех дала ахча дац», аьлар оаха.

— Юха-м мах боацаш дугаргда шо, — жоп делар тхона.

— Тхо юха гІоргдац! Шоай хьаштдар де мукъа да шо, юха гІоргдац!

Цхьабакъда, юхадаха дийзар. Са кулгаш хьовза а даь, хачех чакх а эккхийташ маха техар, со санхетамчура ваьлар. Вожх маІача наха йийттар, кулгаш дийхкар.

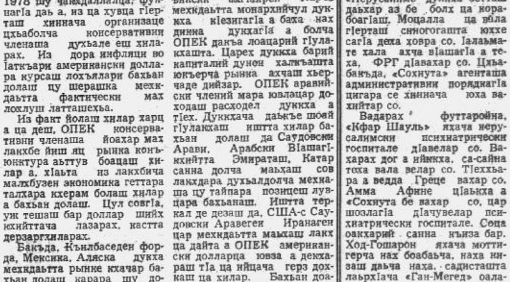
«Сохнута» агенташа дІа а юха а ца боалийташ хьувзабу малхбузехьарча мехкашка Израилера байдда баьхна нах, «даьй мехка тийша болх барах», Израиле лела гІулакхаш дІадувцарах етт.

Тель-Авивера ведда Франце вахача А. Айзенберга Парижера каьхаташ дІахьийтад ООН Генеральни Ассамблей, ЮНЕСКО сага бокъонашта йолча тайп-тайпарча комитетий цІерагІа, цар тІа цо дувц израильски сионисташа, дунен халкъашта юкъера бокъонаши гуманноста принципаши телха а еш, наха мишта низаш ду.

«Со хьалха советски гражданин хиннав, — язду А. Айзенберга. — 1973 шера сай йоІаца цхьана Израиле вера со. Укхаза са йоІ эрсе лоархІ (нана эрсе хиларах). Цудухьа жугатечунга маьре яха бокъо яц цун, хІана аьлча, саг йоалаяри маьре яхари дына наькъаца леладу укхаза, граждански брак йолаш яц (сага бокъонехча Деклараце 16 статья телха а еш). Дизза цхьан шерен ах шерец бе болх боацаш лийлар со е балха гІорг ма вий аьнна дог доахилга а яцар. Се болх бергхилча денз айса мел Іоедаьр дехка а дехка, Израилера дІадахар тхо. Амма израильски Іаьдалаша тхога хоаттам а боацаш низагІа хьахьоарчадир тхоах израильски гражданство (сага бокъонех йолча Деклараце 15 статья толхаяьй). Цудухьа тхо цхьаннахьа а лархІац иммигранташ. Иштта Израила лаьш хиннад тхох».

Цу письмо тІа йоалаяь факташ хила йиш йоаца хІама хет цивилизованни наха. ХІаьта а, 1971 шера израильски кнессета тІанийцай Израила чурча гІулакхий министра жугатий къамах вола моллагІа саг, миччахьа из-вале а, шийи лоІамагІа израильски гражданин ва аьнна дІакхайде бокъо лу гражданствах долча закона еш йола поправка. Израильски лидераша дании белгалдоах Израиль берригa жугатий миччахьа уж бахе а мутІахьа хила безаш йола пачхаьалкхе я яхаш. КердагІча историна йовзаш алхха цхьа правительство мара яцар миччахьа уж бахе а немцашта «онскунство» лелае гІерташ — нацистски Германе правительство. ХІанз израильски Іаьдалаша а из леладу.

В. АНТОНОВ,
АПН обозреватель.

МНР. Дарханах ала бокъо а йолаш оал интернациональни доттагІлен город аьле. Социалистически ялх мохк, цу даькъе СССР а йолаш, городе нах чуІе комплекси промышленности хьаеча дакъа лоацаш ба.

Иштта, кхакха кетараш ю фабрика хьае дарханцашта новкъостал даьд Болгарерча специалисташа. Еррига оборудовани Германски Демократически Республикера ялтар. Шера 700.000 кхаха тоабеш йолча цу фабрика продукци доазол арахьара дуккхача чІоагІа кЪердаш я.

СУРТА ТІА: предприяте цхьан цехе.

АДН — ТАСС.

Иштта къахьегаш а дахаш а да тхо

ЦХЬА ДЕЗАЛ САННА

Нийсса ялх шу хьалха болх бе йолаелар города Аргуне пхийтта предприятенен организаценен гIулакхаш деш йолa промышленни машиннаькъа транспорта предприяти. Шерагара шерага дукхагIа толамаш доах цо хьалхашка латта лоархIаме экономически декхараш кхоачашдеча.

Шоай яр санна йолча предприятешта юкъе яьржача социалистически яха юкъе а баха, цкъа яьнкха Iийнабац аргунски машиннаькъахой совгIат доагIа моттиг. Шоай бахьанаш доацаш дац уж толамаш. Царех цаI, нийсагIа аьлча, керттердар да, коллектива берригача членашта юкъе бартеи доттагIали хилар. Уйлаши дагалаттараши цхьатарра долаш къахьегаш ба укхаза вай мехка дахача тайп-тайпарча къамий викалаш. Хьинаре къахьегаш, социалистически яхье хьалха латта гIерташ ба укхаза дукхагIа бола болхлой. Цунца цхьана дикача новкъостий уйлаш йолаш, эшачоа вешийна санна гIо де кийча волаш ва хIаравар.

Хов цу коллективнана цхьана салаIа а. Хьаьаргда вай ер шу. Хиннаб коллектива членаш Каспийски форда тIа, цирке, иштта Арменен Грузеи историца ювзаеннача моттигашка. Цу гIулакхаша кхы а чIоагIдаьд тха доттагIал, духовни боарам лакхбаьб — оаха яхаш дувц. ХIаьта къахьегаме шоай хьинаре яхь а лелаеш цар хьокхам тел, къахьегама овсарле ди тIехьа лакхьо.

Транспортникий хьалхалаттача коллективашта юкъе я «Заводская» яхача станцера Васелина Андросовай смена. Цун пхе локомотиво гIулакхаш ду Аргуна промышленни предприятешта. Ше дика машинист хилар хьахьекхад Адиев Шамала. Цун цIи каст-каста йоах къахьегама яхье хьалхалаттараштa юкъе, цIаккха а аварн ца еш, брак йоацаш бу болх. Техника йовзаш а езаш а ва. Укх шера Шамала яьнкхай «Профессех дикагIвар» яха сийлен цIи. Дилла а цунца наькъа ух поездни составитель Александр Соколови машиниста гIонча Османов Саид-Мохьмади.

Кагий нах бокъонца бола болхлой а хиле дIаовтт укх коллективе. Масала, Османова болх бе бийзар составитель, поездашта ремонт ю слесарь волаш. ХIанз из хийцца дIаотталургва шийн напарника метта. Хозахета еннаяц цунна — «Профессех дикагIвар» яха цIи.

Къаьстта хоастабе безаш ба хьинаре къахьегаш бола машиниста гIонча Денильханов Ризван, машинист Кречетов Виктор, поездаш вIашагIъехкар Маркиянов Виктор. Балха эффективности дикали лакхъяра лоаттабеча къовсаме дика толамаш даьхад цар. Цар хьаьнала къахьегам тернал ца беш бисац. Цар болх белгалбаькхаб материально а морально а.

«Самашки» яха участок «Грознефть» управленена гIулакх деш я. Укхаза а хьахиннай барттайна, интернациональни коллектив.

Галина Богуто — йоккхагIа йола мастер. Институт йистеяьккхачул тIехьагIа хьожаяь ера из укхаза балха. Цунна езаеннай моттиг, раьза я укхазарча дог цIенача, хьаша тIаьацаш болча наха. Укхаза корадаьд цунна шийн шоллагIа цIа.

Дуккхача хана деиз болх беш ва укхаза машинист Миносянц Владимир. Бокъонца караерзаьй цо шийн професси. Барт болча коллектива член волча цо сагах лочкъаяц шийн опыт, раьза а волаш дIайовзийт из новкъосташта.

Яхь лелаеш хилча, вIаши новкъостал де деза, тIехьавусаш цхьаккха а саг хургвоацаш. ХIаьта къахьегама яхьа лоархIам лакха лоархIаш ба аргунцаш. Хьалхxе а оттадаьча хьалашка хьежна да укхаза хьалхалаттараштa материальни а моральни а хоаставар. ЧIоагIа новкъостал ду ерригача машиннаькъа участкашка деча балхий итогаш хIара денна наха дIайовзийтача «Социалистически яхьа экрана». Укхаза теркалду баьча балха дукхал меттел, цун дикал а, цул совгIа болхлочун инициатива, хьинар, оборудованех пайда эцара эффективность, доагора кхомбар, кхыдараш.

Цхьа бахьан доацаш дац аргунски машиннаькъахой пятилетка кхоалагIча шера цхьайтта бетта планах дика лоархIабар. ПланагIа лаьрхIа хинначул совгIа дIа-юха дикьа халкъбоахама мовхьаш 160 эзар тонн совгIа да, мовхьаш тIадоттареи Iодахарен план 103 процент кхоачашъяьй. Геттара кIезигъяьй, вагонаша болх ца беш латта ха.

Бехктоххаме декхар латт хIанз «Промжелдортранса» коллективана хьалхашка — дIахо кхы а доккхагIа толамаш дахар, пятилетка кхоалагIа шу хьинаре чакхдаккхар.

А. АХМАТОВ,
тха штате воаца корр.

КОМСОМОЛЬЦАШТА КЕРТЕ ЛАТТ

Балха гIулакхаш геттара дика да «Красный молот» завода комсомольций. Шоай тхьамада Анатолий Яковлевич Егорова тIахьехам барах къонача кадраша хьалхле лелаю балха тIа. Царна геттара дика хов комсомолец мишта саг хила веза.

Даьхенцара безам — эггара чIоагIагIа айденна хьинар, эггара боккхагIбола нравственноста бустам. Цу тайпарча уйланца къоастаду сага моральни сибат. Патриоташ хила йиш яц Даьхен хьашташ, халкъий кхелаш доллача хIамал езагIа йолаш бола нах мара.

Социалистически мехка патриота шийн дай-мохк тоабалийтар духьа тешамеи хьинар ца кходешии къахьегаш хилча, болат, кIор, мехкдаьтта, ялат, боамби дукхагIа телаш хилча, цо из гIулакх социалистически Даьхенна даь Iац. шийн вежараштa а иштта берригача гаргарча наха а ду. Цо дизза кхоачашду дерригача мехкий къахьегамхоштa хьалхашкара шийн интернациональни декхар, дерригача дунен тIа коммунизм котъяргIйола ди гаргадоаладу.

Вай ха — массе меттерча патриотически боламий теш. Парте баь тIахьехам хьаллаьцар бIаьш эзараш болча кагийча нахеи мехкарашеи; паччахьалкхенна Iалаьмате боккхача лоархIамера керда гIирсаш хьалдеш боахк уж хIанз.

Лоацца аьлча, иштта, тIагIертта, хIара денна хьинаре, халкъа пайда баргболча моттиге беш болча балхах латт бокъонца йола патриотизм.

Iалаьмате чIоагIа сий долаш ва комсомольски тхьамада. Цо тIадилла моллагIа а гIулакх гIадбахе кхоачашду комсомольцаша. Комсомольцашта низ бола закон да Анатолий Яковлевича дош.

Укх завода коллективе даьккхад цо селлара доккха шийн сий. Кепаеттача санна пийса оатхал хьаеча токарни гIулакха тIа вар из укхаза болх беш.

Завода коллективо могаварах оттавир из комсомольцашта керте а.

Цун къахьегамо хайтар коллективана дикача гIулакхашта новкъостий дегаш ураоттаде ховш из волга.

Цун дезал город Грозне бах: нана — Егорова Надежда Алексеевна профтехобразоване инженер-экономист, заочно йистеяьккхай институт. Да — Егоров Яков Степанович — къаьнара коммунист, мехкдаьттахо, цунна тийнай дукха сийлен грамоташ, Ленински юбилейни медаль. Анатоле воша мехкдаьттахо волаш балха ва Ст. Шевченски управлене Новая Узень яхача. Балха тIа чIоагIа лоархIаш ва Виктор Яковлевич Егоров.

«Красный молот» завода комсомольцаша шоай тхьамадана дош деннад — иттлагIа пятилетка сийленца тIехкхоачашъе.

Къоначa специалистий керттера декхар — болх боарамагIа лелабари арахеца продукци тIехдика хилийтари.

В. КОРОВИН.

ОПЫТ ДIА-ЮХА ЭЦАР—ТОЛАМА ЛАРД

ХIанзарча Iилма-технически прогресса гIо ду советски наьха къахьегама ю интернационализаци совъяккхара, республикай боахамашта юкъерча бувзамий эффективность лакхъяра. ЧIоагIагIа гIо ду цунна керда формаш юкъекхувлача социалистически яхьо а. Болхлой класса социально-политически хьинара шийн тайпарча форма хьисапе хьахиннача цо чулоац хIанз берригa къахьегамхой, хIаьта общество дегIаухачара цун лоархIам лакхбара чIоагIа гIо а ду.

ИттлагIча пятилетке яхьа шийн тайпара башхало я из тIа-тIа чIоагIагIа интернациональни форме ерзаш хилар, чулоацам а интернациональнегIа а хулаш. Интернациональни кхетама школа а хинна дIаэттай социалистически яхь вай республике а.

Сийлахь-боккхача Октябра кховзткъа шу дузаш къаьстта чIоагIа яьржар Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхой вошал долча республикашцара социалистически яхь. ДегIа а ух, чIоагI а лу Нохч-ГIалгIайчен Къилбаседа - ХIирийн Черсий-Балкхаройн АССР, Украински ССР Херсонски областацара традиционни доттагIий гIуллакхаш. Шерлуш латт Грозный, Нальчик, Орджоникидзе яхача городашта юкъера яхь. Ткъо шу совгIа ха я Грознеиеи Махачкаланеи юкъе социалистически яхь латта. Шоайла яхье яьнна я Гудермесеи Хасой-Юртеи районаш. 1977 шера йолаеннай Дагестански АССР Каспийск яхача городан Грознерча Старопромысловски районан юкъера яхь.

ТIа-тIа шерагIа яржаш латт отраслештеи отраслешта чухь предприятештеи юкъера социалистически яхь. «Грознефтехимзаводи» яхача объединене предприятеша яхь лелаю «Куйбышевнефтехимзаводы» объединене предприятешца, Малгобекски промыслово - геофизически база Грузински промыслово — геофизически экспедицеца: «Нефтегазпромавтоматика» яхача специальни проектно-конструкторски бюро Грозненски опытни заводо—Краснодарерчеи Киеверчеи шийх таррарча предприятешца, Грозненски «Электроприбор» заводеи город Назранерча Ахриев ГIапура цIерагIча «Электроинструмент» заводеи коллективаша Дагестански АССР «Дагэлектромашен» коллективашца.

Традиционни а хинна дIаэттад Назрановски трикотажни фабрика болхлой Орджоникидзевски хIамаш тегача производственни объединенерча шоай коллегашцара доттагIлен бувзамаш. Шинна а коллективо вIащи яхь лелаю дикагIча производственни хьокхамашка кхачара, дIа а юха а делегацеш ухийт, хьалхалатта опыт вIаши йовзийт, вIаши гIо ду. Шерагара шу массаза доал чIоагIлу Нохч-ГIалгIайчен «Терек» яхачеи Къилбаседа - ХIирийчен «Казбек» яхачеи мебельни-дахчан хIамаш еча объединенешта юкъера бувзамаш.

1976 шу доладеннача хана «Октябра 40 шу» яхача совхозерча А. Кодзоев керте латтача комсомольско - кагирхой коллективо яхье йийхар Къилбседа - ХIирийчен Пригородни района «Сельхозтехника» оалача ремонтни объединене шийх тарра йола коллектив, дикача доттагIий гIулакхаш латт «Электроинструмент» заводеи Къилбаседа-ХIирий республика автотракторни оборудоване заводеи, Назрановски трикотажни фабрикаи Орджоникидзевски «Прогресс» фабрикаи комсомольски организацешта юкъе.

Республика дуккхача предприятешкеи организацешкен къахьегама вахте ийттаб къахьегамхой автономни республикай сийна. Иштта, 1976 шера 1 октябре «Автоспецоборудование» яхача заводе къахьегама вахте эттар Дагестански АССР сийна. Завода коллективана къаьстта лоархIам болаш яр из къахьегама вахта, хIана аьлча, Газ-51 яхача автомашина тормозной барабанаш, 40 тонн йола прессаш, тайп-тайпара подъемникаш санна йола цхьайола продукци Дагестански республикана кийчйора заводо.

Шерлуш йоагIа Нохч-ГIалгIай Республика, Дагестански, Черсий-Балкхарой, Къилбаседа-ХIирий АССР-ий, Украински ССР Херсонски областа юрта боахама къахьегамхошта юкъера социалистически яхь. Из тIаерзаяь я общественни рузнъа алсамдаккхара, лаьттани хьайбайн продукци дIахо дегIайоалаяра.

Интернациональни кхетам балара школа а хинна дIаэттай Нохч - ГIалгIай АССР Назрановски Малгобекски районий Къилбаседа-ХIирийчен Пригородни районацара социалистически яхь, цу районий къаьст-къаьстача предприятештен производстве хьалхалаттараштен юкъера къахьегама яхьаш. ЧIоагIлуш латт Назарен районерча «Октябра 40 шу» яхача совхоза Пригородни районерча Коста Хетагурова цIерагIча колхозацарен, плодоовощни совхозацарен. Къилбаседа-ХIиричен «Россия» яхача совхоза коллектива Нохч-ГIалгIайчен Ассиновски баьцадаарий совхозацара, «Коминтерн» яхача колхоза Черсий-Балкхарой АССР «Красная Нива» колхозацара, XX партсъезда цIерагIча Сунженски районерча колхоза Къилбаседа-ХIирийчен «Къахьега лоаманхо» яхача колхозацара традиционни бувзамаш. Итт шу да Социалистически Къахьегама Турпалаша, Нохч-ГIалгIайчени Къилбаседа-ХIирийн Лакхехьарча Советий депутаташа Албогачиев АртагIаи Алагов Тимирбеи вIаши яхь лелаю. Коартолаш лелаеш ва уж шаккхе а. Хьалхарвар «Экажевский» совхоза механизированни звенона керте латт, шоллагIвар «Чермен» яхача колхоза бригада кулгалхо ва. «Яхье довлар — вIаши новкъостал дар» яхача девизагIа къахьегаш ба уж.

Социалистически яхьо новкъостал ду партийни советски органий, промышленнии транспортнии организацей, культураи просвещенеи учреждений болх айхха бувза. Социалистически яхь толамца лелар дуккхача даькъе цун декхараш, де лерхIараш, итогаш яра порядок чу а лоацаш долча нийса оттадаьча яхьа хьалех тийша да. Пайдане опыт Iоаьй яхье яьннача коллективий балхах хьахиннар вIаши нийсдара даькъе. Иштта, «Дагэлектромаш», Орджоникидзерча автотрактор завода, «Электроприбори» «Электроинструменти» яхача заводий коллективаша 1975 шера социалистически яхь лацарах договор деш оттадир социалистически декхараш кхоачашдара хIара квартале вIаши делегацеш а ухийташ тIахьожам лоатабелга.

Яхьах хьахиннараш вIаши нийсдар укх тайпара а леладу. Масала, «Красный молот», «Трансмаш», Аргунерча «Пищемаш» яхача заводийи Нальчикерча машзаводеи коллективаша протоколаш тIа дIаязъю яхьа итогаш, яхье котъяьнна коллектив, из вIаштIехьйоаккхачара кхоачамбоацараш, опыт дIа-юха яларах йола предложенеш, кхыдараш белгал а доахаш. Яхьа итогаш хIара квартале а ах шу чакх даьлча а ю.

Интернациональни яхьа практико тIеххьарча шерашка оттаьй хьалхалатта опыт йоаржаяреи юкъеяхьареи тайп-тайпара формаши методаши. Хьалхалатта опыт дIа-юха ялара эггара эффективнегIа йола форма я яхье яьннача коллективай викалаш вIаши хьоашалгIа ахар. Грозне къахьегамхой делегацеш дукхаза а ихай шоай доттагIий болча хьалхалатта опыт йовза. Шоай оагIорахьара хьатIа а ийяьй грозненцаша Махачкалерча, Орджоникидзерча, Нальчикерча, кхыча республикашкарча, краяшкарча, областашкарча шоаех тара йолча предприятей делегацеш, цар хьажа безам мел бола хIама бIарга а дойташ. Цо гIо ду производство эргаьнкха тоаяра.

Вай деношка дикка шеръеннай, дукхагIа а эффективнегIа а хиннай къахьегамерча керда дIадолаадьрий, къахьегама хьалхалаттача приемийи методийи, технеканеи производства технологенеи карагIдийннарий хьакъехьара информаци вIаши ялара балха формаши средсташи. Масала, Нохч-ГIалгIай, Къилбаседа-ХIирий, Дагестански АССР коллективашта юкъера яхь мишта лел а цун итогаш а ханханнахьа ювц кепайоазонтIа, моттигерча телевиденен радиои гIолла.

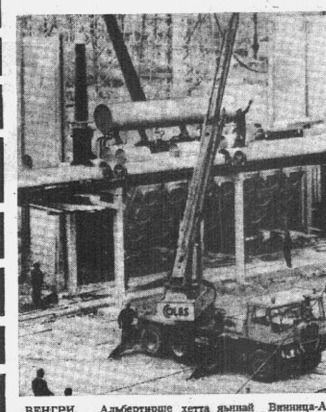
Дика тIаьц наха «ДоттагIал — обычай, вошал — закон», «ДоттагIал доллача хIамал а дезагIа да» яха телевиденен радион передачаш, «Тхоай доттагIалах иразоал оаха» яха радиофестивали «Телевизионни эстафетей». Хьалхалатта опыт толамца юкъейоалларах Iалаьмате боккха пайда боал хIара вошал долча республикана, хIана аьлча, цун торо хул кхычарна хьогге а кораяь решенеш ца леха е хьалха кхычар даь хинна гIалаташ керда ца даха.

Вошал долча республикашта, краяшта, областашта, районашта, колхозашта, совхозашта юкъера социалистически яхь болча лоархIам болаш я къахьегамхошта интернациональни кхетам балара. Хьалхалатташта тIехьахке, тIехьабусараштa гIо де, иштта толамага кхача яхаш йолча социалистически яхьа девизо ше гIо даьд тайп-тайпарча къамий викалашта юкъера доттагIал, вIаши ду новкъостал шердара, лакхбаьб коллектива а хIара къахьегамхочун а гIулахех бола бехктохам. Опыт, технически информаци, производства эффективность лакхъяра «къайленаш» дег тIара вIаши йовзийташ хилар шеко хила йиш йоацаш тешал ду вай мехкарча халкъашта юкъе вежарий гIулакхаш лелаш хилара, цIаькха а цIаькха а хьагойт цхьа паччахьалкхе а яь уж вIашагIъехтар Iалаьмате боккхача лоархIаме хилар. КПСС XXV съезда решенеши иттлагIча пятилетка программеи кхоачашъяра даькъера царна юкъера декхараш белгал а доахаш.

ИттлагIа пятилетка ханал хьалха кхоачашъяра шерра яхь а йоаржаь, Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша барт болча российски дезала члено санна лоархIаме дакъа лоац КПСС XXV съездо хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдеча. Дикача хьокхамашца чакхдоах Нохч-ГIалгIайчен промышленноста болхлоша пятилетка кхоалагIа шу. Толамца лоархIабаьб уж 11 бетта йолча продукци маьхалъяккхареи дукхагIа йола изделеш арахецареи планеш. Планaл совгIа дIаяхийтай укх шера 12,6 миллион сома маьха продукци, хIаьта пятилетка йолаелча денз — 50 миллион сома маьха.

Коммунизма материально-технически база хьаеш латташ чIоагIлу мехка ерригача районашца Нохч-ГIалгIайчено леладу экономически гIулакхаш, алсамдоал коммунизм хьалъяра юкъарча гIулакха юкъе цо лоаца дакъа дегIаух республикашта юкъера социалистически яхь, цахаддаш дIа-юха тел предприятешен къаьст-къаьстача болхлошеи хьалхалатта опыт, чIоагIду мехка предприятеша квалифицированни болхлой кадраш, къаьстта а керда халъеча предприятешта эшараш, кийчъеча вIаши ду новкъостал.

А. ЕРЕЩЕНКО,
Нохч - ГIалгIайчен историе, социологе, филологе Iилма-тохкама институт а Iилма балхахо, исторически Iилмай кандидат.

ВЕНГРИ. Альбертирше тIеххьарча хана даьккхача укх сурто дувц дунен калкъашта юкъерча электропередачай лини чакхйоаллача трансформаторни подстанци хьалъеш хиннача венгерски гIишлонхой хьинареча къахьегамах.

ХIанз ЛЭП-750, вежарашха долча социалистически мехкий «доттагIлен тIий», болх бе кийча да. ВIашагIхетта яьннай Винница-Альбертирша яхача трасса советскии венгерскии участкаш. Из Iалаьмате боккха низ бола лини болх бе йолаялийтаро торо хулийтаргъя европейски социалистически мехкий вIашагIтехача «Мир» яхача энергосистемай доакъошхой долча мехкашка электроэнерги дIа-юха телилга шерде.

МТИ-ТАСС сурт.

АПН комментари

ОПЕК: ЛАКХЛУРГДИЙ-ТЕ МЕХКДАЬТТА МАЬХАШ

16 декабре Абу Дабе болх бе йолалургья мехкдаьттана экспорт еча мехкий Организаце (ОПЕК) аргIанара, 52-гIа конференци. Цун тIаьца еза шиъ лоархIаме решени — 1979-ча шерарча маьхий боарамахи экспорт еча коачача доагорах тела керттера средство йолча американски долларцара отношени.

Цунца дувзаденна дагадохийтаргда вай 1977 шера денз лелаш бола хIанзара мах 93 доллари 64 центи тоннах долаш хилар. Из лакхбе гIерташ хинна ОПЕК дукхагIа бола членаш де гIийтар чакхдалаизар, духьала латташ, кхы ца хуле а 1978 шу чакхдаллалца; фунигIа даь а, из ца хувца гIерташ хиннача организаце цхьаболча консервативни членаша духьале ещ хиларах. Из дора инфляци во Iаткъари американски доллара курсаш лохъялари бахьан долаш цу шерашка мехкдаьтта фактически мах лохлуш латташехьа.

Из факт йолаш хилар харц а ца деш, ОПЕК консервативни членаша йоахар мах лакхбе йиш яц рынка конъюнктура аьттув боацаш хилар а, хIаьта из лакхбича малхбузен экономика геттара талхара кхерам болаш хилар а бахьан долаш. Цул совгIа, уж тешаш бар доллар шийх кхийттача лазарах, кастта дерзаргхиларах.

Бакъда, Къилбаседен форда, Мексика, Аляска дукха мехкдаьтта рынке кхачар бахьан долаш карара шу доладеннача хана дохкаш хинна мехкдаьтта дукхагIа хилар хоатташ хинначул. Аляскера мехкдаьтта американски рынке кхачарагIа коача доагор кIезигагIа ийде яьлар США кхыча мехкашкара. Рынке мехкдаьтта лохбаьча маьхах дохка доладир. ОПЕК дакъа лоацаш бола дуккхабараш хьадоаккха мехкдаьтта кIезигде боларах ОПЕК 51-гIа конференци болх бе йолалуча хана (1978 шу июнь) башха хIама хилaнзар.

Амма цул тIехьагIарча хана ситуаци хувцаеннай мах лакхбе гIертараштa аьттув болча тайпара. Хьадоаккха мехкдаьтта кIезигдарах а гIойле хилар. Эшаш дола мехкдаьтта юха а дукхагIа хилар дохкаш хинначул. Цу хана а доллара курс ше хиннача бесса лоха а яр цхьан метте латташ а яцар.

Из бахьан долаш ОПЕК дакъа лоацарий боарам боацаш дукха ахча довра. Малхбузен экономисташта хетачох, американски валюта курс лохъялар бахьан долаш духхъал карарача шера ОПЕК дайнар 20 миллиард доллар да. ХIаьта из-м духхьал мехкдаьтта дохкаш хула эшам ма бий. ОПЕК-ана-м кхы эшамаш а ма хулий — Малхбузен Европа мехкашкарен Японерен импорт еча кийчача изделейи деча гIулакхий маьхаш лакхдаларах хулараш. Саудовски кепайоазоно лерхI, укх шера гурадьа коачача доагора фактически мах официальничул 40 процент лохагIа хиннаб аьнна, хIаьта алжирски экономисташа яьча расчетах из кхаь даькъех шн дакъа лохбеннаб.

Къаьстта Iаткъ из хIама хьатIайоагIа доходаш Аравийски ахгIайрен тIарча мехкдаьтта монархийчул дукха кIезигагIа а баха нах динка дукхагIа а болча ОПЕК дакъа лоацарий гIулакхашта. Царех дуккха барий капиталий дунен халкъашта юкъерча рынка ахчаш хьерчаде дийзар. ОПЕК аравийски членийн мара ювлацар доходаш расходел дуккха а тIех. Дуккхача даькъе шоай гIулакхаш иштта хилар бахьан долаш да Саудовски Арави, Арабски ВIашагIкхийтта Эмираташ, Катар санна долча маьхаш сов лакхдара духьалдолча мехкаша цу тайпара позицеш лувцара бахьанаш. Иштта теркал де дезаш да, США-с Саудовски Аравегеи Иранагеи цар мехкдаьтта маьхаш лакх ца дайта а ОПЕК американски долларца ювза а декхараш тIа ца ийцача герз дохкаш ца хилар. Бахьан доацаш дацар дукха ха йоацаш Саудовски Араве дохкача мехкдаьттах расчеташ кхыча валютаца ше ерг ца хилар цIаьнха а бакъдар.

ХIанз дуккха а халагIа да цунна мехкдаьтта маьхаш лакх ца долийташ лоаттаде гIерта. Абу Даби мехкдаьттан Iалама ресурсийи министра Утейба цунца ювзаенна заявлени йир: «ХьатIайоагIача конференце мехкдаьтта маьхаш лакх ца делча дарг доацаш хет. Саудовски Аравенеи Арабски ВIашагIкхийттача Эмираштеи геттара хала хургда цу конференце уж маьхаш хIанзарча боарама тIа дита дезаш хиларах кхыбараш тешабе. Цо яххар йоах мехкдаьттана экспорт еча Iарбий мехкий Организаце (ОАПЕК) генеральни секретара Али Аттига а: «ОАПЕК дика кхеташ я, мехкдаьтта маьхаш сов лоха хиларахи керда энергетически кризис ца хилийтара уж лакхде дезаш хиларахи».

Рубен АНДРЕАСЯН,
географически Iилмай кандидат.

Доазол дехьара

«ПаргIатача дунен» сибат

ИЗРАИЛЕРА УДАШ ЛАТТ

Шер шера хьатIаухарел дукхагIа хул Израилера дIауха нах. Нах уд хIанз тIемах, дискриминацех, расизмах. Уд, дезача лаьттара къаман цхьоагIо оалаш яр пропагандистски миф мара ца хиларах шоаш кхийттандаь. Уд, боахамаш а дохкаш, фуннагIа даь а декхарий боанга чура арабовла гIерташ. Цхьабакъда, малхбузехьарча паччахьалкхенашкара низагIа юха кхувл уж моттигашкарча Iаьдалий гIонца «Израила йолча жугатий агентства» («Сохнут») е кхыча сионистски организацеи агенташа.

Советски Союзе юхавеннача 38 шу даьннача Конный Макса дийцар. Израиле вахача хана моттигерча Iаьдалаша цигара дIаваха бокъо лацар шийна яхаш. ТIаккха цо лаьрхIар туристски группаца водача хьисапе цу мехкара дIаваха. Гучадаьлар цу тайпара дIаваха а атта ца хилар: Венерча перевалочни пунктера эмигрант а цун хIамаш а Израиле хьаярах, Иврита курсашка хьехарах, тийнна тайп-тайпара ссудаш, кхыдола «Сохнуто» дIатIа мел яздаь декхараш дIатакхарах йола справка хила езар. Конный Макс, шийга даьхка деррига декхараш (из дукха ахча хилар) дIа а тенха, ворхI дийнахьарча турах Итале вахар. Цхьабакъда, укхаза а, кхыча израильски туристашта санна, даим бIарг тIалоаттабора цуна туристаш ца бовдийтара декхар тIалатташ йолча «Ирчи» оалача сионистски организаце агенташа. Шийна тIехьа лийннача «Ирче» агентах тувлавала ца а мега, Конный Макса духхьал дIааьлар цунга ше ца валар духьа Израиле юхагIоргвоацилга». ТIаккха агента итальянски полицейскешка кхайкар. «Цар со, тIабеттабенна хьа а лаьца, кулгаш а дийхка, Израиле йода самолет йолча дIавигар, — йоах Конный Макса.

Цхьан хана СССР гражданин хиннача 53 шу даьннача Курт Викторa иштта дувц шийна тIаэттача халонех: «Иерусалиме дуккха бетташ даьхар аз бе болх ца корабоагIаш. Моцалла ца вала гIерташ синогогашта юхxе сагIа деха ховра со. Iалаьмате хала ахча вIашагIа а теха, ФРГ дIавахар со. Цхьабакъда, «Сохнута» агенташа административни порядкагIа цигара се хиннача юха вахийтар со.

Вадарах футтаройна, «Кфар Шауль» яхача иерусалимски психиатрически госпитале дIавелар со. Вахарах дог а ийнкха, са-сайна теха вала велар со. ТIеххьара а ведда Греце вахар со. Амма Афине цIаькха а «Сохнута бе вахар со, цар шозлагIа дIачувелар психиатрически госпитале. Сеца оакхарий санна къиза бар. Ход-Гошарон яхача моттигерча нах боабаьча, наха низаш даьча наха. садисташта лаьрхIача «Ган-Мегед» оалача госпитале дIахьожавир со. Укхаза еттар сона, цергаш чуяьхар. ТIеххьара а цIаькха аьттув баьлар вада. ДоттагIий болча ва со хIанз хьулавенна».

Израилера удаш дIаухараштa деча низий типични истори дийцар тIеххьарча ханналца «Нью-Йорке» эрсий меттала арадувлача «Новое русское слово» яхача эмигрантски газете болх беш хиннача эмигранта Леонидов Павела.

Бинъ дезал — пхийтта саг: бархI кхийна саг, ворхI бер, шинъ цхьацца шу даьнна а долаш, туристически паспортегIа билеташ а ийце, Израилера Майна-тIарча-Франкфурте болх. БархI бутт хьалха СССР-ера дIаболхаш мебельни гарнитураш, холодильникаш, телевизораш, радиоприемникаш, проигрывателаш, къаьнара иконаш, дотув дихьад цу дезалаша. хIанз цар хьу тIакIал ехка хIамаши тIаювха хIамаши. Вож хIамаш Израиле йисай, цита дIаболхаш денна хиннача ахчанна дIаеннай ерригаш а. Шедар цIена лаьрхIа хиннад, кхыметтел венски аэропортера Австрерча перевалочни пункт чуйолча Шенау яхача замке дIабугача рейсови автобусех денар а тIехьа. Цар чотах кхоабаш хиннадар замок лораеш дола Iалаьмате доккхий жIалеш а.

Уж дезалаш майна-тIарча-Франкфурте мишта тIаийцар дувц цига хиннача маIача нахах цхьанне:

«ХьатIайовлаю трап. Iодовл, вIаци йист а ца хулаш, долх, ладувгI. Тхо дувц, амма дувц раьза а боацаш, эгIазлонца. Цхьабакъда, тхо кхераш дац тхо. — «паргIат» дунен тIара туристаш. Багаж хьатела болабелар: хьакхоач тхога хьоарчаяь хIамаш — гIайбаш, метта тIа тувса нисеш, юргIаш. Ткъаь итт совгIча полицейскеша го бу тхона: «Шо да туристаш? ТIа-кIал ехка хIамаш а, наьkхах доахка бераш а долаш?» Дерригаш а цхьан цIалга чу а лаьхка хьакхайкадир, ФРГ де хIама дац шун, цхьа сахьати ах сахьати даьлча Израиле юха а дохийтаргда шо аьнна. «Тхога-м билетех дала ахча дац», аьлар оаха.

— Юха-м мах боацаш дугаргда шо, — жоп делар тхона.

— Тхо юха гIоргдац! Шоай хьаштдар де мукъа да шо, юха гIоргдац!

Цхьабакъда, юхадаха дийзар. Са кулгаш хьовза а даь, хачех чакх а экхийташ маха техар, со сакхетамчура ваьлар. Воих маIача наха йийттар, кулгаш дийхкар.

«Сохнута» агенташа дIа а юха а ца боалийташ хьувзабу малхбузехьарча мехкашка Израилера байдда баьхна нах, «даьй мехка тийша болх барах», Израиле лела гIулакхаш дIадувзцарах етт.

Тель-Авивера ведда Франце вахача А. Айзенберга Парижера кавхаташ дIахьийтад ООН Генеральни Ассамблей, ЮНЕСКО сага бокъонашта йолча тайп-тайпарча комитетий цIерагIа, цар тIа цо дувц израильски сионисташа, дунен халкъашта юкъера бокъонаши гуманноста принципаши телха а еш, наха мишта низаш ду.

«Со хьалха советски гражданин хиннав, — язду А. Айзенберга. — 1973 шера сай йоIаца цхьана Израиле вера со. Укхаза са йоI эрсе лоархI (нана эрсе хиларах). Цудухьа жугатечунга маьре яха бокъо яц цун, хIана аьлча, сага йоалаяри маьре яхари дына наькъаца леладу укхаза, граждански брак йолаш яц (сага бокъонехча Декларацe 16 статья телха а ещ). Дизза цхьан шерен ах шерен бе болх боацаш лийлар со е балха гIорг ма вий аьнна дог доахилга а яцар. Се болх бергхилча деиз айса мел Iоадаьр дехка а дехка, Израилера дIадахар тхо. Амма израильски Iаьдалаша тхога хоаттам а боацаш низагIа хьахьоарчадир тхоах израильски гражданство (сага бокъонех йолча Декларацe 15 статья толхаяьй). Цудухьа тхо цхьаннахьа а лархIац иммигранташ. Иштта Израила лаьш хиннад тхох».

Цу письмо тIа йоалаь факташ хила йиш йоаца хIама хет цивилизованни наха. ХIаьта а, 1971 шера израильски кнессета тIаийцай Израила чурча гIулакхий министра жугатий къамах вола моллагIа саг, миччахьа из вале а, шийн лоIамагIа израильски гражданин ва аьнна дIакхайде бокъо лу гражданствах долча закона еш йола поправка. Израильски лидераша даим белгалдоах Израиль берригa жугатий миччахьа уж бахе а мутIахьа хила безаш йола паччахьалкхе я яхаш. КердагIча историна йовзаш алхха цхьа правительство мара яцар миччахьа уж бахе а немцашта «онскунство» лелае гIерташ — нацистски Германе правительство. ХIанз израильски Iаьдалаша а из леладу.

Б. АНТОНОВ,
АПН обозреватель.

МНР. Дарханах ала бокъо а йолаш оал интернациональни доттагIлен город аьле. Социалистически ялх мохк, цу даькъе СССР а йолаш, городе нах чуIе комплейси промышленности хьаеча дакъа лоацаш ба.

Иштта, кхакха кетараш ю фабрика хьае дарханцашта новкъостал даьд Болгарерча специалисташа. Ерригa оборудовани Германски Демократически Республикера яйтар. Шера 700.000 кхакха тоабеш йолча цу фабрика продукци доазол арахьарча дуккхача рынкашка чIоагIа къердаш я.

СУРТА ТIА: предприяте цхьан цехе.

АДН — ТАСС.

Л. И. Брежнева «Целина» дешаш

Къонахчалах дола книжка

«Целина» яхача Л. И. Брежнева книжкана чIоагIа уйла тIайохийт Шелковской районерча «Путь к коммунизму» яхача колхоза къахьегамхоша. ХIанз колхоза массе а къахьегама коллективе из книжка деша ух политинформатораш. Шурийтоварни фермерча ЦIеча уголоке болх чакхбаьнначул тIехьагIа гулбелар хьайбашлеладераш. Цар чIоагIа терко еш ладувгI политинформаторга ферма экономистага И. Е. Коломенскаяга. Дог тохадолийташ йола оагIош еш цо.

— Укх книжка керттера маIан, — белгалдоаккх политинформатора, — из ба эрий даьда лаьтташ карадерзадеш вай Коммунистически партеи советски халкъои баь беркате, Iалаьмате боккха творчески болх. Книжка оагIош ешшашс а политинформатора дувц дукха хIамаш цо чулоацаш хиларах, целинни ялат бахьан долаш лаьттача къовсаме советски халкъа карагIдаьннача деналеча гIулакхах.

Политинформатора агронома В. И. Михальченкос № 2 йолча мехотряде дийшар «Целина». Массане а лаьрхIа ладувгIар цунга. Целине ялат чуэцаш хиннача комбайнера Дорофеев Михаила аьлар, хIара советски сага дог тохадолийт цу книжко. Целинас нах кхотабора, цхьана кхоачашде лерхIача доккхача хIамах дIахкетабора уж, дикагIа болх бе Iомабора. ХIанз из книжка дешаш бIарг ма-кхоачча ядача казахстански аренашка кхаьчар са уйлаш. Аз а сай къахьегамах цхьа дакъа цига дитадар, цига дукхабезабелар сона хIанз а тIехьа мехка шера миллиард пунт ялат телаш бола денале, къахьегама тIера целинникаш.

«Целина» дийшар ялхие а мехотряде, жа Iуй бригадашка, автогараже, мехмастерске, гIишлошъеча бригаде, хIаьта колхозхоша, сийлахьдоккхача къонахчалах дола книжка санна, дег тIара къоабалдеш тIаийцар из.

Е. ФАРНИЕВА.

Целинника дувц

Дика дагадоагIа сона Карагандински геологоразведочни контора Акмолински нефтеразведка начальник се хинна 1954—1956 шераш. Эрий даьдача лаьтташка керда Iоехкача совхозашка мола хий даккхара Казахстана Карагандински, Кустанайски, Акмолински, кхыйолча областашка скважинашта бурув тохаш хилар тхо. БIаьш цу тайпара скважинаш яьхар оаха, хIана аьлча, 300 совгIа керда совхоз Iойиллаяр цу областий эрий дадача лаьтташка. Цу моттигашка болх беш волаш сона дуккхаза а бIаргавайнав эрий даьдача лаьтташка балхаш деш хиннача къахьегамхоех, партийни, советски, комсомольски болхлоех. Даьхен ялаташ дебадара къовсам лоаттабеш хиннарех «Целина» аьнна корта а болаш къахьегама поэма язъяь вола Леонид Ильич Брежнев. Сийлахь-воккхача Ленина парте цу хана из котало яккхара тIахьехарах лоаттабир вай советски наха из къовсам.

Буран ялара х, йоачаш хиларах тIехьа ца йоалаш каст-каста Есиле, Акмолинске, Атбасаре хьакхоачар тхона — целинникашта кулгалдеш волча Леонид Ильич Брежнева АН-2 яха самолет. Эрий даьда лаьтташ карадерзадеш ди-бийса ца къовсаш кулгалдеча балхахошца кхетама болх беш хулар, ше юрта боахама Iилмахошкара, балха хьалхле лелаерашкара опыт хьаэцар цо.

Леонид Ильича «Целина» яхача шийн книжка тIа Iалаьмате хоза дувц эрий даьда лаьтташ карадерзадеча хьинаре къахьийгача целинникех, бIаргчача династеех, къоначар, боккхийчар шоай низ ца кхобеш целинни хьувкъам алсамбаккхара къахьийгалга белгал а доаккхаш.

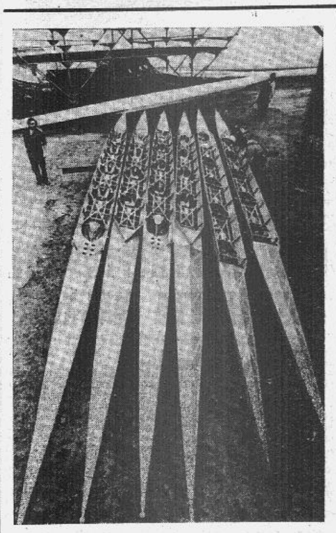
1954 шера гурахьа десант санна Акмолинскерча аэропорте тхоаш — бурувдеттараш Iодоссадаь дика дагадоагIа сона. Когаш тIа ура ца лоатталуш чIоагIа мух бар аэропорте, юххе латта сагбIарга ца гуш. Трактора тIехьайнизача соалозашца юххе гIолла тIех а даьха дIадугача тхона бIаргаяйра Леонид Ильич Брежнев воалавеш ена АН-2 яха самолет. 40 градус шелали дарци долча цу хана палаткашка бахар целинникаш. 20—40 саг чуIе моттиг йолча палаткана юкъе латтар «буржуйка» яха аьшка пишк. Палаткал арахьа доккха лоа уллар, дIа-юха ваха наькъаш доацаш. Цу хана тракторашца мара хий, даа хIама да водар а вохалацар. Топий таташ ца хазар мара кхы хIама доацаш боккъонца бола тIом бар из — дуачоа, тIадувхачоа наха лоа ца яллал халонаш тIа а кхоачаш. Из деррига тIехьашка тетта къахьегама коталонаш яьхар тха бурувдеттараша а.

ТIаккха бурувдеттарий хьинаре къахьегам массанена «Эрий даьда лаьтташ карадерзадарах» яха медалаш, йоагIараштa орденаш луш белгалбаьккхар правительства.

Коммунистически парте кулгалдеш советски халкъо яьккхача цу коталонах бакъдараш дувцаш а чIоагIа эшаш а да Леонид Ильич Брежнева яздаь «Целина» яха книжка.

Д. ГАБАЕВ,
тIема ветеран.

Олимпийски курьер

РИГА. ЧIоагIа къердаш я «Дзинтарс» яха спортивни лодкаш деча опытно-экспериментальни завода изделеш. Цу тайпарча бархI сага лаьрхIача лодкаца Нови Зеланде хиннача тIеххьарча дунен чемпионате советски гребцаша котало яьккхар.

ХIанз предприяте вIашагIъеллай Олимпиада-80 моделаш кийчъеш йола лаьрххIа группа. Укхаза хьадеш дола лодкаш цаI шоллагIчоа тара дац, уж хьаду хIара дар ше шийн тайпара долаш.

Серийни уж арахецара керда методаш лехаш творчески болх бу: керда яха лаьрхIад цар моделаш, эргайоахаш я тайп-тайпара деталаш, юкъекхувл керда материалаш. Дукха ха йоацаш лодкай йиъ модела пачхьалкхен дикала Знак еннай.

СУРТА ТIА: хьадаь даьна лодкаш.

У. ПАЖЕ сурт.
ТАСС фотохроника.

САКЪЕРДАМЕ ВIАШАГIКХЕТАР

Дукха ха я МагIалбикерча № 3 йолчен Аргунерча № 2 йолчен школашкарча дешархоша шоайла хьоашал леладу. БIаь совгIа километр юкъе никъ бале а, шоайла вIашагIа бетталуш, цхьанне шоллагIчунгара дикадар Iомадеш хьабоагIа уж. Цхьа бутт хьалхагIа № 3 йолча школа дешархой бар аргунцаш болча хьоашалгIа баха. Морозов Павлика цIерагIча пионерски дружина балхага хьожаш хилар МагIалбикера хьаьший. Фусамдаьша дийцар хьаьшашта шоай дружинах, школа балхах, гойтар шоай городе хьалъеш латта гIишлош.

Морозов Павлика цIерагIча дружинерча пионерий дукха дар хьаьшашта дувца, бIаргадойта. Iалаьмате сакъердаме дар «Зарница» яхача тIема-спортивни ловзара доакъошхоща вIашагIкхийттача хинна къамаьл. № 2 йолча школа командо цу ловзарашка республике шоллагIа моттиг яьккхар.

— Из котало яккхарах укх шера аьхки город Ульяновске хиннача «Зарница» Ерригсоюзни ловзарашка дакъа лоацаш хилар тха команда, — яхаш дувц классе боацача балха организатора, «Знак Почета» яхача ордена кавалера З. Ш. Хатуевас.—Яхьа массе а тайпашка дика толамаш дахарах тха команда юкъеяхар «Коталхой» яхача группана. ХIаьта сандружино шоллагIа моттиг яьккхар. Из бахьан долаш царна Хрустальни кубок а елар.

Шоай аргIанна, хIанз укх деношка шоаш болча хьоашалгIа баьхкача аргунцашта, № 3 йолча школерча дешархоша дийцар шоаш даьхача толамех, шоай городах, цун селханарчеи, таханарчеи, кхоанарчеи деноех.

Б. ЧЕРБИЖЕВ.

СУРТА ТIА: № 3 йолча школа 10 «А» классера дешархо Заруднева Марина я хьаьший тIаэцаш.

Автора сурт.

КАСТТА ТИРАЖ

Вай республикерча къахьегамхоша чIоагIа къердаш я 1966 шера арахийца кхаж боагIаш йола чура Паччахьалкхен 3-процентни заем. ТIехь-тIехьагIа дукхагIа хул цу заема облигацеш ийцараш, дукхагIа хул ехка яьнна облигацеш а. Цу заема облигацеш ийцача наьха торо хул цу тайппара шоашта эшача гIулакхашта дIадахийта ахча Iоаде а совдаккха а. Цунна дола тешал да Нохч-ГIалгIайчене бахача наха карара шу доладелча денз ийца Паччахьалкхен 3-процентни заема облигацеш ялх миллион сомага кхоачаш дукха хилар.

30 декабре городе Москве хургья Паччахьалкхен 3-процентни кхаж боагIаш йолча чурча заема аргIанара — бIаьлагIа тираж. Цига ловзадергда 39 миллиони 979 эзари сома боарам бола 733 эзари 200 кхажамаш. Царна юкъе хургда 5000, 2500, 1000, 500, 100, 40 сома кхажамаш.

Белгалдаккха доагIа хIара тираж ме хул кхаж бара бола аьттув совбоалаш хилар, хIана аьлча, тиражашка доагIача кхажамий дукхал заема ха чакхъяллалца хувца ца луш юс, хIаьта кхаж бена облигацеш дIахо йодача хана кхы ца ловзаеш юкъера дIайоал.

Заема облигацеш паргIатта йохкаш а сберегательни кассаша юха дIайиеш а я.

Цу заемагIа хIара шера бархI тираж хул. 1979 шера уж хургда укх ханашка, 15 феврале — городе Владимире, 30 марта — городе Ленинграде, 15 мае — городе Душанбе, 30 июне — городе Киеве, 15 августе — городе Таллине, 30 сентябре — городе Баку, 15 ноябре — городе Витебске, 30 декабре — вай Даьхен столице городе Москве.

Хьамсара нокъостий, кердача 1979 шера ираз облигацеш дукхагIа кхоачийла шуга!

С. СМАГИН,
Гострудсберкассай Нохч-ГIалгIай республикански управлене вокхагIвола инспектор.

КЕРДАЧА ШЕРО ДОГ ХЬОАСТАРГДА ШУН, ХЬАМСАРА НОВКЪОСТИЙ!

Баха нах къаьстта чIоагIа тIера ба кердача шера хетаяь арахецача ахчан-хIамай лотерея билеташ эцара.

1978 шера 29 — 30 декабре городе Калуге хургья РСФСР кхы тIа арахийцача (кердача шера хетаьча) ахчан-хIамай лотерея кхажамаш доагIаш йола тираж.

ДЕРРИГА ДОАГIАРГДОЛЧА КХАЖАМИЙ БОАРАМ 30 МИЛЛИОН СОМ БА

Лотерея цу тираже ловзадергда 24300 кердача шера хетадаь совгIаташ — культурни бытовойи гIулакхашта эша предметаш. Царна юкъе я — «Москвичи» «Жигули» яха 200 автомобиль, тайп-тайпарча маркех йола 900 мотоцикл, 200 пионино, ужжамисел телевизораш, 500 магнитофон, 1500 радиоприемник, 3500 холодильник, фабрике баь 1500 кIувс.

Дуккхача наьха кхаж боагIаргба «Аккорд-203» яхача электрофонашта, «Ломо» яхача кинокамерашта, «Полет» яхача маIача наьха дошо сахьаташта, «Чайка» яхача кхалнаьха дошо сахьаташта, барзкъаш дуттачи хIамаш тегачеи машинашта, петара цхьаралашта.

Кхыдола ираза билеташ ийцарашка кхоачаргья электрически самовараш, электробритваш, спортивни тхан костюмаш, пылесосаш, бахача наха шерра лелаеш а чIоагIа къердаш а йола кхы дукха маьхе хIамаш. Ахчан кхажамашта юкъе хургда цхьан сомагара 500 сомата кхаччалца боарам бола кхажамаш.

Ираза билеташ ийцарашка доагIаргдола деррига хIамай кхажамаш 10 миллиони 600 эзари ахчан кхажамаш 18 миллион сома боарам болаши хургда, вешта аьлча, арахийцача дерригача билетий маьхах 60 процент дараш.

РСФСР кхы тIа арахийцача кердача шера хетаьча (ахчан-хIамай лотерея билеташ эца йиш я ахчах тикашкара, сберегательни кассашкара, бувзама предприятешкара, театрашкара, кинотеатрашкара, «Союзпечата» киоскашкара, общественни кхачан предприятешкара, вокзалашкара.

Гострудсберкассай Нохч-ГIалгIай республикански управлени.

ТЕЛЕВИДЕНИ

21 ДЕКАБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — Iуйранара гимнастика.
9.00 — «Зурманчаш, шоаш дола моттиг хьайовзийта!».
9.30 — «ЦIа хьалдеш да» яха телевизионни художественни фильм.
10.35 — «Халкъа хор». Г. Веревка цIерагIча УССР Паччахьалкхен халкъа хора дакъа лоацаш дола фильм-концерт. Чакхдаьлча — кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — Социалистически мехкий телевизионни документальни фильмай программа.
15.45 — «Шахматни школа». «Разряднеки класс». Ловзара юкъметтиг.
16.15 — ДIалокх Н. Плотникова (фортепиано).
16.45 — «Бригадни подряда декхарашка цIаькхь а хьожаргда».
17.15 — «Дошо коанаIараш». Бераштa лаьрхIа музыкальни программа. Чехословакера передача.
18.05 — Миллионий ленински университет.
18.35 — «Деррига а ха лов». Киножурнал.
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — Энергетика Денна хетадаь концерт.
19.50 — «Маоизм — Китаи доакъазал». Документальни фильма премьера.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Музыкальни вахар». Телевизионни журнал. Чакхдаьлча «Тахан дунен тIа» яха информационни выпуск.

II ПРОГРАММА

15.00 — Бераштa дола мультфильмаш.
15.10 — «Николай Бауман» яха художественни фильм.
16.40 — «Библе шейхал».
16.50 — «Керттера гIишло». Документальни фильм.
17.10 — «УнахцIено» (гIалгIай меттала).
17.40 — Киножурнал.
17.50 — «Болхлой тIехье» (нохчий меттала).
18.25 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, гIалгIай меттала).
18.45 — «Кхоана — энергетика Ди». «Сердалон йIовхали телараш».
19.30 — «Известия» газета приз яккхара йола дунен халкъашта юкъерча хоккей турнир. Канадаи —Швецеи вIашагIтеха командаш. Хьалхара, шоллагIа периодаш. Перерывах — «Бийса даькъала хийла шун, бераш».
21.00 — «Шоана, дай-ноаной!».
21.35 — «Известия» газета приз яккхара йола дунен халкъашта юкъера турнир. Канадаи — Швецеи вIашагIтеха командаш. КхоалагIа период.
22.10 — «Ер я со сеца моттиг» яха художественни фильм.

22 декабрь
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — Iуйранара гимнастика.
9.00 — ГДР-ера передача.
10.00 — «Аленка» яха художественни фильм. Чакхдаьлча — кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — «Харжар» яха документальни фильм.
15.00 — «Боккъонца бола [illegible]тий».
15.30 — «Москвая москвичаш».
16.00 — «Известия» газета приз яккхара йола дунен халкъашта юкъера хоккей. Швецеи Финляндеи командаш.
18.15 — Энергетика Денна хетадаь СССР энергетикаи электрофикацеи министра П. С. Непорожне ду къамаьл.
18.30 — «Сакъердаме вотташ».
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.05 — «Халкъа муама концерт». Венгрера передача.
19.25 — «Известия» газета приз яккхара йола дунен халкъашта юкъера хоккеях йола турнир. ЧССР — СССР командаш. ЦхьоалагIеи, шоллагIеи периодаш.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Известия» газета приз яккхара йола хоккеях йола дунен халкъашта юкъера турнир. ЧССР —СССР. КхоалагIа период.
22.10 — «Бальни халхараш дара конкурс». Вильнюсера передача.
23.15 — «Илли оал Мюшераф Тезджана» (Турци). Чакхъяьлча — «Тахан дунен тIа» яха информационни выпуск.

II ПРОГРАММА

14.50 — Художественни фильм.
16.35 — «Къахьегамхошта кхетам балар — комплексни наькъагIа» (гIалгIай меттала).
16.50 — «Сона хиланза дартдац аьнна хетт». Документальни фильм.
17.10 — «Спортивни Нохч-ГIалгIайче» (нохчий меттала).
17.35 — «Телеобъективо бехк бу».
17.50 — Киножурнал.
18.00 — «Кхоачам бий тIахьожамах?». Цу хьакъехьа шоана ретар.
18.35 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, нохчий меттала).
19.00 — Фехтовалех йола СССР кубок. Вильнюсера передача.
19.30 — «УнахцIено». Iилманпопулярни программа.
20.15 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
20.30 — «Петр Ильич Чайковске. Симфони». 4-гIа симфони.
21.40 — «9 сахьат даьлча гIотт самолет». Художественни фильм.

РАДИО

21 ДЕКАБРЬ

6.40 — «Пятилетка гвардейцаш» яха зарисовка (гIалгIай меттала).
6.55 — Ашараш (гIалгIай меттала).
7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.23 — «Сердало» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.25 — «Советски Эскара тIемахой каьхатех» (гIалгIай меттала).
9.15 — «Юкъарча порядкана ха тIа» яха радиожурнал (эрсий меттала).
9.35 — Ашараш (эрсий меттала).
9.45 — Энергетика Денна. «Хьалхалаттараш». Малхбоалехьарча электросетейх йола передача (гIалгIай меттала).
16.00 — З. Даурбеков. «Воl» яха дувцар (гIалгIай меттала).
16.20 — Концерт (нохчий меттала).
16.45 — «Вай лоалахой болча». Вежарашка йолча Дагестанера хоамаш (эрсий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).
18.40 — «Халкъа тIахьожам» (нохчий меттала).

22 ДЕКАБРЬ

6.40 — «Юртара Iуйре» (эрсий меттала).
7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.25 — Энергетикашта лаьрхIа концерт (нохчий меттала).
9.15 — «Атеист» яха радиожурнал (гIалгIай меттала).
9.35 — Ашараш (нохчий меттала).
9.45 — «Юртбоахама техника тоаеча сухули дикали», Урус-Мартановски районера репортаж (гIалгIай меттала).
16.00 — «ДоттагIий оазаш» (эрсий меттала).
16.15 — «Тахан энергетика Дийна». ЦIейна хетаяь программа (эрсий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).
18.30 — «Сайрийнара Грозный» (горсете гIолла).
18.30 — Ашараш (гIалгIай меттала).

УнахцIенон служба

ВИРУСИЙ ИНФЕКЦЕШТА НИКЪ КЪОВЛА

Медицина дегIаахар айхха дувзаденна да духхьал цхьан шера миллионаш бола нах вахарах къестабе могаш хиннача уизарча инфекционни эпидемешта духьаларча къовсамца. Цхьа ха-зама яьлча йиш хилар лорий дуккхача вирусий къайленаш йовза, гуш боацача сага моастагIашта духьала герз лаха. Тахан боккха гIа баьккхаб Iилмо цу новкъа. Советски Iилмахоша, масала, кийчъяьй дуккхача наха хулача вирусни инфекцешта духьалара, хьалхарча аргIана дукхагIча даькъе берашка хало озийтараштa духьалара вакцинаш.

Вирусни инфекцещарча къовсаме медицино даьхача цхьадолча кердача толамех укх тайпара дувц вовзаш волча советски Iилмахочо, дуккхача мехкий Iилма обществай сийлен члена, СССР медицински Iилмай Академе академика, Ленинградерча экспериментальни медицина Института вирусологе отдела заведующе Анатолий Смородинцева.

Ленинградерча Пастера цIерагIча эпидемиологеи микробиологеи институте дукха ха йоацаш хьаьй керда лакха коэффициент йола хьер яхача лазара духьалара дийна вакцина. Из яккхара де дезаш хиннар дар, цамогаш барех хьакъоастаьча хьер хьоадерга техача бераштa кхераме симптомаш гучаювлийта могаргдоацаш гIоарал дохадар. Института балхахоша Людмила Бойчукеи Людмила Тароседи кийчйир эсние йоаца низ бохабаь вакцинни вирус — «штамм-Ленинград-16», зе ца далийтара де мел дезар а даь, къоастадь аьлча, хьера духьалара эггара низболашагIа йола средствах — гамма-глобулинах пайда а эцаш наха хьалхара прививаш йир. Цунах хьахиннараш догдоахилга йолаш дар.

Амма хоадам беш бола толам бера академика Смородинцева лабораторе хьалха «Ленинград-16» яхача кхы а [illegible] препарат. Духьаланаш геттара кIезига яр. Хьера духьалара вакцина шерра юкъейоалаяро Iоажалах даьхар вай мехка дуккха эзараш дола бераш.

Академика Анатолий Смородинцева кулгал а деш, хьаьй цхьаькха шерра даьржача берий вирусни инфекцена — эпидемически паротита (свинкана) духьалара лакхаэффективни вакцина а. Цу лазарца ювзаенна я хьаьчкъоран (менингиташ) гаьча кIалхарча железаштеи (панкреалититаш) хула воспаленеш санна йола хала осложненеш.

Свинкана духьалара иммунизаци лакхаэффективни а вIалла кхераме йоацаш а я, — дувц академика Смородинцева.—Торо хилар цхьан препарате хьерани свинканеи духьалара дийна вакцинаш вIашагIтоха, цхьан прививка гIонца шинна а инфекцена духьалара дукхаьча шераша йола иммунитет хилар. Пастера цIерагIча Ленинградски [illegible] ней духьалара ассоцированни иммунизаци елга практикана юкъедоаладар.

ХIанзалца дерригача дунен тIарча унахцIено лорая даькъерча лоархIамегIарча проблемаех цаI яр полиомиэлит. Цу кхерамеча лазара духьалара советски вакцина кийч а яь практикана юкъеяхьаро кIалхара даьхар деррига дунен тIара итташ эзараш дола бераш.

Дукха ха йоацаш а тIехьа дунен тIарча дерригача экономически дегIадаьхкача мехкашка полиомиэлита даьнна доккха зуламдар берий паралич, Iалаьмате дукха хулар хала ослажненеш, ишттa дукха дар дов бераш а. Лорий низ бацар цу лазарца къувса. Полиомиэлита духьалара йийна вакцина эггара хьалха хьайир американски Iилмахочо Ионас Солкас. Амма, лазара даржар чухьнахьдаьннадале а, дуккхача бераштa хьалха санна осложненеш хулар. Кхыча американски Iилмахочо Альберт Сэбина шийн лабораторе хьайир низ бохабаь дийна вакцина. Цо зулам даьдац маймалашта. Амма шийн препарат эффективни хилар дIахьоккхара эша хьалаш дацар Iилмахочун. Цун бахьан дар йийнача вакцина производство вIаштIехьынна хилари дукха мах бодача Солка вакцинага миллионаш дIаахийта промышленникаш кердача средствана духьала хилари.

Альберт Сэбинца барта з волаш академика Смородинцева Советски Союзе [illegible] — Дукххача хана тIаьIгерта даь лабораторни тохкамаш толамца чакхдаьлар, — йоах Анатолий Смородинцева. — ХьатIакхаьчар наха эггара хьалха прививка яь ди.

Дийнача вакцина клинически хьалашка даьча тохкамашта керте эттар йовзаш йола ленинградски невропатолог профессор Евгения Давиденкова. Цига чакхдаьхача балхех хьахиннарех хилар массехк союзни республике дуккхача наха вакцинаци яра кIийле. Ишттa, СССР дийнача полиовакцинашца прививка йир итташ миллионаш долча бераштa. Геттара кIезигъелар из лазар даьржа хинна моттигаш.

Америка унахцIено лорая органаша теркалийр советски вирусологий опыт, хIаьта ши шу даьлча шоай мехка дийнача вакцинах пайда ийбе а болабелар. Академика Антолий Смородинцевнеи цун лабораторе балхахоштеи Франклина Рузвельта цIерагIча американски полиомиэлитацарча къовсама фонда преми елар.

Цу масало къаьгга хьахьокхар дунен халкъашта юкъе цхьана къахьегарах доала беркат. Полиомиэлитацарча къовсама радикальни методех Iалаьмате доккха беркат даьлар — дукххача мехкашка цIенденна дIадоалаш латт из лазар.

Деррига дунен тIа Iилмахой тахан къоастае гIерт эггара ирагIа йола проблема — грипп ца хилийтарен цуна [illegible]. Нагахь шу доцц деррига бахархоех 20-гара 50 процентага кхоачаш [illegible] хIора шарахь а цу тIа лоацаш гриппа эпидеми гуча ца эккхаш. Гриппа къайленаш йовзара, цунна духьалара вакцина хьаяра тIаберзабаь ба академика Смородинцева бу беррига Iилман болх.

Медикаша догдоахар дийнача а йоаьчa а вакцинай гIонца бахача наха искусственни иммунизаци яр да, — йоах цо. Укхаза цхьадола хIамаш карагI а даьннад. Цхьабакъда, ерриrа проблемаш къоастаяь яьнна яц. Эггара йоккхагIа хало грипп хьедеча хIамай белкови состав даим хувцалуш хиларца ювзаенна я. Шийн антигенаш цо чехкка хувцар бахьан долаш организма лораялара факторий де хIама хилац цунна. Ираза, укх тIеххьарча шерашка гучадувлаш латт цу керттерча халонцарча къовсама наькъаш.

— Дукха ха йоацаш, — дIахо дувц академика, — эггара хьалха гучадаьннад гриппа вируса хувцаялара торонаш доазув доацаш ца хилар а хIаьта уж хIанззе а йовзаш йолча башха дукха йоацача вариантех латташ хилар а. Царех цхьанне 1947—1958 шерашта юкъерча хана хьийзача А-прим яхача гриппа вирусо цIаьхха а эпидеми хьоайир дIадаха шу чакхдоаллаш. Юхабахка тарлуш ба гриппозни тIемий кхыбола ветаранаш а 1918—1919 шерашка хиннача гIордаьннача «испанка» вирус санна бола вай къаьна «хьаьший». Амма вай тешаш да [illegible] хана, медикашта дуккха аттагIа да из инфекци хьоаетарлуча хIамашта эггара дикагIа духьале хургйола дийнача а йоаьчa а вакцинай состав кийчъе.

Iилмо цхьатарра перспективни лерхI гриппана вакцинни профилактика яра ши лостам. Малхбузехьарча мехкашка дукхагIча даькъе шприца гIонца сага цIека кIал тохача йийнача вакцинах пайда эц. Советски Союзе шерагIа юкъейоалаяьй юкъарчал доацаш лакхерча са доахача моттигашта дийна вакцина. Из тох маха ца боаллача аппаратура гIонца, цо торо хулийт лоза а ца веш сахьата эзарнега кхоачаш прививка е.

Керда дийна вакцина юкъейоалаяра толаме способ я из йийнача вакцина прививкаца цхьана таръяр. Ишттa яьча гриппана духьаларча вакцинаце гаранти лу из чIагIа пайдана хургхилара — бахача наьха доккхагIа дола дакъа лазарах лорадергхилара. Дийнача вакцинах доалла геттара дика хIама да из лакха экономичность йолаш хилар. ДIайолха материалаш, оборудовани, болхлой низ 15—25-за кIезигагIа хул укхаза йийнача вакцина — производстваца нийсдича.

Вирусни инфекцешта духьала Iилмахоша лоаттабу къовсам дIахо бодаш ба. Дукха лазараш цIенденна дIадоахилга вIаштIехьдаргдоацар лархIа йиш йолаш дац хIанз. Деррига дунен тIарча медикаша шоай низаш вIашагIдетт сага унахцIено бахьанерча къовсама.

В. КУЛИК-РЕМЕЗОВА,
АПН корреспондент.

Хаоттам

Тахан республике гIоллен Грознен хувцалуш морхаш а йолаш: цхьайолча моттигашка лоа а делхаш, ша билла а йолаш, малхбоалехьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьоккаш хилен фегара температура бийсана 0—5, Грозне 2—4 градус шелал хилен тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, цхьайолча моттигашка гIо лоа а делхаш, дохк а доаллаш, малхбоалехьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсана 8—13 градус шелал йолаш, дийнахьа —4+1 градус хилен тарлу.

Метеостанци.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина, 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бекхтохкама секретаря — 3-34-38; партийни вахарен культурен отдела — 3-61-46; промышленностa отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела—3-42-28; кехатий отдела—3-74-68; бухгалтере — 2-54-30; корректоре — 2-89-88.

Газет арадувл шинарен, ереи, шоаттен деношка.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отдела партийной жизни и культуры—3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем—3-74-68; бухгалтерии—2-54-30; корректорской—2-89-88.

СФ05373. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ №-6626.